

საქართველო

საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის
პერიოდული ორგანო.

„LA PATRIE”

Organe du parti National-Démocrate Géorgien.

6-489

№ 13

შინაარსი:

1. საშინაო და საგარეო	აღ. ასათიანი.
2. საქართველო და ერთა ლიგა	გ. გვაზავა.
3. ისტორია ერთა თავისუფლების გზით	ელ. პატარიძე
4. სახიფათო გზა	დ. ვაჩნაძე
5. აღ. მდიენის დაქორწინება	* * *
6. ქართველთა კოლონიაში (პარიზში)	* * *
7. სომოს ქართველთა ასოციაცია	სევერიანე.
8. პრესა	* * *

საქართველო

საქართველოს ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის
პერიოდული ორგანო.

„LA PATRIE”

Organe du parti National-Démocrate Géorgien.

აგვისტო 1933.

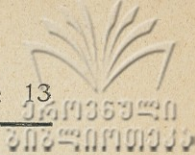
№ 13

A O U T 1933.

ს ა შ ი ნ ა ო დ ა ს ა ზ ა რ ე ო .

უკვე განვლეთ მეხუთმეტე 26 მაისი, უფრო გლოვით, ვიდრე ზემოთ. საქართველოს თავისუფლების ბრწყინვალე დღის სხივოსნობა არ შემცირებულა ჩვენი ერისათვის. მისი შუქები ძველის ძლიერებით სწვდებიან მისი სულის სიღრმეს და უღვივებენ კვლავ აღდგენისა და მძიმე მონობის ბორკილების დაღწის იმედს. მაგრამ ეს იმედის სხივი გარემოცულია ჩვენი ეხლანდელი მწარე ყოფის შავი ღრუბლებით. სულიერი სიმტკიცის შენარჩუნება გვმართებს, რომ ის არ დაჩრდილოს ამ შავბნელმა ძალამ. ყოველ - დღიურ გასაჭირზე ამალღება და პირად მწარე განცდათა გადალახვა გვჭირიან, რომ დღევანდელმა გასაჭირმა არ დაგვიკარგოს ხვალის იმედი—პიროვნული და ეროვნული სულის ეს უდიდესი ძალა.

ჩვენი თვალის მხედველობა ვერ სცილდება იმ მძიმე ვითარებას, რომელშიდაც იმყოფება ჩვენი ეროვნული საქმე შინ და გარეთ. ხოლო ამ ვიწრო მანძილზე ჯერ კიდევ არაფერი სჩანს სანუგეშო და საიმედო. აქ ყოველივე ჩვენთვის სავნოა და საზარალო. განუზომელი გასაჭირიც საერთო და პირადი მალლიდან ძირს გვეზიდება, სულიერსა და სხეულებრივ დაძაბუნებასა და დაქვეითებას გვიქადის. უნდა დავძლიოთ და გადავლახოთ ის; ყოველ დღიურ მწარე ვითარებას არ უნდა დაუმორჩილოთ ჩვენი სული. ჩვენ თვალთა მხედველობის მოკლე მანძილი გონებრივი მხედველობით უნდა გავაფართოვოთ და იქ ვიპოვიოთ ჩვენი სულიერი სიმტკიცის დაუშრეტელ წყაროს. „რა წისქვილის ქვა არ დატრიალებულა ჩვენს თავზედ, და ყველას გაუძელით, ყველას გაუმაგრდით, შევინახეთ ჩვენი თავი, შევირჩინეთ ჩვენი ქვეყანა, ჩვენი მიწა - წყალი... გაუძელით საბერძნეთს, რომსა, მონღოლებს, არაბებს, ოსმალ - თურქებს, სპარსე-

ლებს, რჯულიანსა და ურჯულოს. დროშა ქართველობისა, შუბის წვერით, ისრით და ტყვიით დაფლეთილი, ჩვენს სისხლში ამოვლებული, ხელში შევირჩინეთ, არავის წავადებინეთ, არავის დავანებეთ, არავის შევავინებინეთ“. მუდამ უნდა გვახსოვდეს დიდი ილიას ეს სიტყვები. ჩვენი ერის ეს უმაგალითო წარსული და მისი სიმტკიცე, მხნეობა და გაუტეხელი ნებისყოფა თავისუფლებისათვის ბრძოლაში უდიდესი ძალაა ჩვენთვის. ის არის ჩვენი უმათავრესი იმედი, დამარცხება და წაქცევა მას მუდამ გამარჯვებით და აღდგენით შეუცვლია ჩვენი ისტორიის გრძელს გზაზედ და კვლავაც ასე მოხდება.

არ უნდა მივეცეთ სასოწარკვეთილებას იმის გამო, რომ ამ ზომად აბოზოქრებულ მსოფლიო ვითარების ტალღებში ჩვენი ეროვნული საქმე საიმედო გზას ჯერ კიდევ ვერ ჰპოულობს. მოთმინებით შეიარაღება გვმართებს, სიფრთხილე და გონებრივი შორსმჭვეტელობა. ასეთს არეულს ხანაში ბევრის დაკარგვაც შეიძლება და ბერის მოპოვებაც.

მაგრამ ვერაფერი გვიშველის, თუ ჩვენ ვერ შევძელით მტკიცე ერთობის დამყარება და მისი შენარჩუნება. ეროვნულ ძალთა კავშირი და თანხმობა საჭიროა და სასარგებლო ყოველ დროსა და ყოველს პირობებში, მაგრამ ის უკვე გარდაუვალ აუცილებლობას წარმოადგენს ისეთი ეროვნული გასაჭირის დროს, როგორსაც ჩვენი ერი ამ ხანად განიცდის. არ მოიპოვება გონებრივი მოსაზრება, რომლითაც შეიძლებოდეს ასეთს პირობებში ეროვნულ ძალთა დაქსაქსვისა და ერთმანეთზე დაპირდაპირების გამართლება. ეროვნულ არსებობისათვის ბრძოლაში ერთობის საჭიროების ამ ინსტიქტმა მალე გაიმარჯვა საქართველოს მიწა-წყალზე და იქ თანდათან დამყარდა ეს ეროვნული ერთობისა და მთლიანობის აუცილებლობის შეგნება. საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დაპყრობის შემდეგ წარმოებული ბრძოლები და აჯანყებები ასეთი დროშის ქვეშ სწარმოებდა. საერთოდ დაღვრილი სისხლი, საერთო საფლავები და ათასობით ციმიბირში გადაკარგულ ქართველ მამულიშვილთა გუნდები ამის უდავო საბუთია.

სამწუხაროდ ემიგრაციაში ასე ადვილად ვერ მტკიცდება ამ ეროვნულ ერთობის განადგობის საქმე. ამის მიზეზი ის იყო, რომ საქართველოდან გამოსული პოლიტიკური წრეები ადვილად ვერ იცილებდნენ ჩვენი თავისუფალი არსებობის ხანაში შეთვისებულს წესებსა, აზრებსა და შეხედულებებს. არა სოციალ-დემოკრატიული წრეები ამის ბრალს სოც.-დემ. მოღვაწეებს სდებდნენ. ეს საცხებით სამართლიანი იყო იმ უპირატესი მდგომარეობის მიხედვით, რომელშიდაც ეს წრეები იმყოფებოდნენ ქართულ პოლიტიკის წარმოების

საქმეში. მაგრამ ახალი ვითარებები გვარწმუნებს, რომ მთელი ბრა-
ლი ამ წრეს არ მიეკუთვნება. ამ მხრივ ფრიად საყურადღებო იყო
ის კამათი, რომელიც გაიმართა უკანასკნელათ ერთა ლიგის ქართულ
საზოგადოების კრებებზე ბ. კ. გვარჯალაძის მოხსენების გამო. რო-
გორც მომხსენებელის ისე სხვა მისი თანამოაზრე ორატორების სი-
ტყევაში მტკიცედ და გარკვეულად იყო განცხადებული, რომ საქა-
რთველოს სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას სრულიად არ სურს
ქართული ეროვნული პოლიტიკის თავის მონოპოლიად გახდენა და
სავსებით მტკიცედ და ურეზერვოთ იცავს ეროვნულ ძალთა ნამ-
დვილ ერთობის აუცილებლობას. მაგრამ ამის სრული განაღდება
მარტო ჩვენზე არ იყო დამოკიდებული და ჩვენც უნდა გვქონდეს
მოქალაქობრივი გამბედავობა აღვიაროთ, რომ ზოგიერთ პოლიტი-
კურ ჯგუფების პოზიცია ამ უკანასკნელს წლებში გამართლებას
ანიჭებს ასეთს განცხადებებს. საქართველოს განთავისუფლების მი-
ზნისათვის, რასაკვირველია ყველა ძალები უნდა გამოვიყენოთ შინ
და გარეთ და თვით ეშმაქსაც უნდა დაუკავშირდეთ, თუ ეს ჩვენს
საქმეს მოუხდებოა, განაცხადა ერთმა. ხუთასი უცხოელი სოცია-
ლისტი რომ დაეინახო ზღვაში ჩავარდნილი და მათ შორის ერთი
ქართველი, მე პირველად ამ ქართველს მივემეველები და არ დავი-
წყებ იმის გამოძიებას, თუ რა პოლიტიკური მიმართულების არის
იგიო, ხოლო ამის შემდეგ სხვებსაც მივემეველები, თუ ძალა მეყოვო,
განაცხადა მეორემ. ამ მხრივ კიდევ უფრო საყურადღებოა ბ. ნოე
ჟორდანიას წერილი სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში ჩა-
მოვარდნილ განხეთქილების ლიკვიდაციის გამო და სოც.-დემ. ცე-
ნტრალური ბიუროს განცხადება ამავე საგანზე. ეროვნულ ძალთა
მთლიანობის საჭიროების სულსკვეთება და მისი რაც შეიძლება
მტკიცედ განაღდების საჭიროება ხაზგასმით არის გატარებული ყვე-
ლა ამ პასუხისმგებელ სიტყვიერ და წერილობით განცხადებებში და
გაცილებით უფრო ნათლად და ურეზერვოთ, ვიდრე ეს იყო წინეთ.
ყოველივე ეს იმას მოწმობს, რომ სოციალ-დემოკრატიულ წრეებში
საყოველთაოდ მტკიცდება ის სულსკვეთება, რომელიც საქარ-
თველოში მებრძოლ სოციალ-დემოკრატებში გაცილებით უფრო აღ-
რე დამყარდა. საშინაო და საგარეო ჩვენი ვითარება ამას მოითხოვს.
აზრებსა და სიტყვებს ხორცი უნდა შევასხათ. იმედი უნდა ვიქო-
ნოთ, რომ ამას თავისი დადებითი შედეგები ექნება ჩვენს რეალურ
პოლიტიკურ საქმიანობაში. ეს უმთავრესად ამავე სოციალ-დემო-
კრატიულ წრეებზე იქნება დამოკიდებული, მაგრამ, რასაკვირვე-
ლია, არა მარტო მათზე.

ხემოთ მოხსენებული კამათის დროს ბ. ევგენი გიგეჭკორმა ასე
უპასუხა ზოგიერთ თავის ოპონენტს: თქვენ გვისაყვედურებთ, რომ

ათეულ წელთა მანძილზე ჩვენ კლასთა ბრძოლას და მით ეროვნულ ძალთა ერთმანეთზე დაპირდაპირებას ვქადაგობდით; წარმოვიდგინოთ, რომ ეს სავესებით ასეც იყო წინეთ და ამით ჩვენს ეროვნულ ძალას ვასუსტებდით. მაგრამ ის ხომ ფაქტია, რომ ამ განმათავისუფლებელ ბრძოლის ხანაში, ჩვენი პარტია ამ საერთო ეროვნული ბრძოლის დროშის ქვეშ იბრძვის სხვა პარტიებთან ერთად. და ამავე დროს სწორეთ ეხლა ჩნდებიან ემიგრაციაში ჯგუფები, რომელნიც ებრძვიან ამ ეროვნული ბრძოლის გაერთიანებულ ფრონტს ყოველად დაუზოგავი საშვალელებით და ამ საბედისწერო ბრძოლის დროს აკეთებენ იმას, რასაც ჩვენ გვისაყვედურებდენ წარსულში.

კეთილსინდისიერება მოითხოვს ჩვენგან ეს სიტყვები სამართლიანად მივიჩნიოთ. ემიგრაციაში ხომ მოიპოვებიან ისეთი ჯგუფები, რომელნიც შეუირიგებელ ბრძოლას აწარმოებენ ყველა იმ პარტიების წინააღმდეგ, რომელნიც საერთო ეროვნული ბრძოლის დროშის ქვეშ იბრძოდნენ და იბრძვიან საქართველოსა და ემიგრაციაში? ამ ბრძოლის ვითომდა იდეური საფუძველი ის არის, რომ მათ არ მოსწონთ ამ პარტიების ძველათ, საქართველოში ნაწარმოები პოლიტიკა, ან კიდევ ის პოლიტიკა, რომელსაც, მათის აზრით, ეს პარტიები აწარმოებენ მომავალში, განთავისუფლებულს საქართველოში. ეს კეთილი, მაგრამ ამისათვის რა საჭიროებას წარმოადგენ ამ უამად, საქართველოს განთავისუფლებისათვის წარმოებულ ბრძოლის ხანაში, მებრძოლ ძალთა დაქსაქსვისა და დასუსტებისათვის მუშაობა? რა საჭიროა გაზეთების ბეჭდვა მხოლოდ ლანძღვა-გინებისათვის და პიროვნული თავდასხმებისათვის? ასეთს მუშაობას ვერავითარი იდეური სამოსელი ვერ დაფარავს. ყველასათვის გამჟღავნებულია წვრილმანი ამბიციები და კიდევ მეტად ნაწყენობის, გაბოროტებისა და ღვარძლიანობის გრძნობები. ხოლო ეს გრძნობები არაა საიმედო დასამყარი ადამიანის ცხოვრებაში და განსაკუთრებით საქვეყნო საქმეში. თვით უკეთილშობილესი ადამიანური გრძნობა სიყვარულისა ავადმყოფობათ იქცევა, როდესაც ის ნორმალურ საზღვარს სცილდება და შური, ღვარძლი და ჯიუტი უკიდურესობა ხომ ცუდია და მავნე კერძო, თუ საქვეყნო ურთიერთობის ყოველ დროსა და ყოველს პირობებში... მუდამ უნდა გვახსოვდეს ეს მარტივზე უმარტივესი ჭეშმარიტება.

თავის მშობლიურ მიწა - წყალზე დაყრდნობილი უძლიერესი სახელმწიფოებიც შიშს განიცდიან ამ უდიდეს საერთაშორისო ვართულებათა წინაშე. ბევრს აკვირვებს, რომ ერთა შორის ჩამოვარდნილ დავათა ლიკვიდაცია ასე ნელის ნაბიჯით მიდის წინ. იგონებენ, რომ წარსულში ეს უფრო ადვილად გვარდებოდა; ზოგი ჰფიქრობს, რომ ეს დაუსრულებელი კონფერენციები იმის გამო ვერ იძლევიან საბო-

ლოვო შედეგებს, რომ სახელმწიფოთა ეხლანდელი მმართველების სისტემა ძალზე რთულია და მძიმე. მაგრამ ეს სახელმწიფოებრივი მმართველობის წყობა ერთნაირი არ არის სხვა და სხვა ქვეყნებში, ხოლო შინაურ და საგარეო პოლიტიკის მძიმე წყლულების განკურნება ყველგან ერთნაირად ნელია და ძნელი. ამის უმთავრესი მიზეზი ის არის, რომ ხალხთა ცხოვრება, როგორც საშინაო, ისევე საგარეო, გაცილებით უფრო რთულია ამ ჟამად, ვიდრე ეს იყო ერთი საუკუნის წინ, ნაპოლეონის შემდეგ აშლილ მსოფლიოს დაშოშმანების დროს. გაცილებით მარტივი იყო იმ ხანად სახელმწიფოთა თავდაცვის საქმე, მათი ფინანსები, საშინაო და საგარეო სავაჭრო ურთიერთობა, ტრანსპორტის, საბაჟოებისა თუ ფულის საკითხები. ჩვენ შორიდან მაყურებელნი ვართ ამ მსოფლიო ჭიდილის, თუმცა მის ამა თუ იმ გზით მიმართვას დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენთვის. ამის მოლოდინში ჩვენ გულმოდგინეთ უნდა განვაგრძოთ ჩვენი შინაურ ძალთა დარაზმვისა და შემთვლების საქმე. ეს ჩვენთვის საჭიროა ყოველს პირობასა და გარემოებაში. შემათანხმებელი და შემარიგებელი სულისკვეთების განმტკიცება უმთავრესი საფუძველია ამისათვის და ჩვენც ამის გარშემო უნდა დავაგროვოთ მთელი ჩვენი მაცადინობა და გულსყური, სანამ მას საიმედოთ არ დავაგვირგვინებთ. ეროვნული თავდაცვის ინსტიტუტმა შეაგნებინა ამის აუცილებლობა ჩვენს ერს საქართველოში: ასევე შეიგნო ეს ქართული ემიგრაციის ფართე წრეებმა და ეს უნდა შეიგნონ იმ ჯგუფებმაც, რომელნიც ჯერ კიდევ სხვა გზით მიდიან. ამათგან ზოგიერთი შესაძლოა მუსოლინისა და ჰიტლერის მაგალითებს შეჰყავს შეცდომაში. ისინი დაუპირდაპირდენ მძლავრ პოლიტიკურ ძალებს, დაამარცხეს ისინი და ახალი ძლიერი პარტიები შექმნესო. ეს სრული ჭეშმარიტებაა, მაგრამ ყოველივე სხვას რომ თავი დავანებოთ, ერთი გარდაუვალი განსხვავებაა მათსა და ჩვენს შორის. ისინი თავის მიწა - წყალზე მოქმედებენ უძლიერესი სახელმწიფოების ფარგლებში; მათი ბრძოლა და მეტოქეობა სხვა ძალებთან რეალურ საფუძველზე იყო აშენებული და რეალურ მიზნებს ისახავდა. მათი მუშაობა თუ გამარჯვებით არ დასრულდებოდა, მმართველობის საჭე სხვა ძალებს დარჩებოდა და მით მათს ქვეყანას კატასტროფა არ მოელოდა. ხოლო გამარჯვება მათ ჩააბარებდა სახელმწიფოს ფინანსებს, სამხედრო ძალას და საშინაო და საგარეო მმართველობის ყველა იარაღებს. ჩვენს შინაურს ბრძოლაში არც ასეთი გამარჯვება შესაძლებელია და არც ასეთი შედეგები. მისი ერთად ერთი შედეგი იქნება ძალთა დაქაჩვა, დასუსტება, სულიერი სიმტკიცის გატეხა, დაძაბუნება და ჩვენი ეროვნული საქმისადმი იმედის ჩაქრობა და გაქარწყლება. ნუ თუ წარმოსადგენათ მიაჩნიან ვინმეს, რომ შეურიგებელი შინაური ბრძოლისა და ძალთა დაქაჩვის გზით წავიდოდნენ მუსოლინი და ჰიტლერი, უკეთუ ისინი ჩვენს მდგომარეობაში იქნებოდნენ?

ყველა ეს კითხვები ფრიად მარტივი არიან და ადვილად შესა-

გნები, მაგრამ როდესაც ადამიანი გაფიცებულ გრძნობებს აჰყვება, მას ავიწყდება ბევრი რამ უდავო და ყველასათვის ნათელი. საერთო ძალით და ერთმანეთზე ზედმოქმედებით უნდა შევძლოთ ხელოვნურად გაფიცებულ ფსიქოლოგიურ ურთიერთობის განელებასა და დაცხრომას. ეს არის ერთად-ერთი საშვალეობა, რომ ჩვენ ეროვნულ საქმეს არ დაუკარგოთ თავისი ადგილი იმ დიდი მსოფლიო გართულების ხანაში, სადაც ისედაც მცირედ სჩანს ჩვენი ეროვნული საქმე და ყველა მისი ძალები და სადაც სამკელი მრავალი გვაქვს, მხოლოდ მომკელნი მცირე.

აღ. ასათიანი.

საქართველო და ერთა-ლიგა

საქართველოს მდგომარეობა განსაკუთრებულია. ის მარტოა ქვეყანაზედ. მას არა აქვს რასსობრივი ნათესაობა არც ერთ სახელმწიფოსთან და არც უნდა ვიქონიოთ იმედი გამოუჩნდეს ვინმე ძლიერი მფარველი და მექომავე. მისი ისტორია არა ჰგავს სხვა ქვეყნების ისტორიას. არც ირლანდია, არც ბალკანეთი არ იძლევა და ვერც მოგვეცემს ეროვნული განთავისუფლებისათვის მისაბაძი მაგალითებს. ჩვენ უნდა ვეძებოთ ჩვენი გზა და თუ კარგათ ჩავუყვირდებით შექმნილ გარემოებას, ამ გზის გამოძებნა არც ისე ძნელია. იგი გაკაფულია თვით საქართველოს ისტორიით და უერთდება იმ დიდ შარა-გზას, რომლითაც მიდის მოწინავე კაცობრიობა.

ამ შარა-გზაზე პირველად დაინახავთ უშველებელ შენობას. ეს შენობა ვახლავსთ „ერთა ლიგა“. მის ფრონტონზე აწერია: „უფლება და სამართალი“.

ეს პრინციპი ახალი არ არის. იდეალი უფლების და სამართლის ყოველთვის არსებობდა ადამიანის გულში. ახალია არა იდეალი, არამედ ის მსოფლიო ორგანიზაცია, რომლის აუცილებლობა ცხად-ჰყო უკანასკნელმა ომმა. იქ ეხლა შედის 57 სახელმწიფო. ვინ იტყვის, რომ ეს არ იყოს უდიდესი ფაქტორი საერთაშორისო ცხოვრების მოწყობისათვის? ისტორიამ არ იცის მაგალითი, რომ შეყრილი იყოს თითქმის მთელი ქვეყნიერება და დაედვათ ერთი ყველასათვის სავალდებულო ხელშეკრულება (პაქტი) მშვიდობიანობის დასამყარებლად.

და აი, ჩვენ ვხედავთ, შვეიცარიის ერთ მშვენიერ ქალაქში, პერიოდულად იკრიბება ერთა ლიგა და მისი აღმასრულებელი ორგანო, **საბჭო ერთა ლიგისა**. აქ ჰხვდებიან ერთმანეთს ყველა ქვეყნის

წარმომადგენელი, მინისტრები და დელეგატები; აქ მოაქვთ სხვა და სხვა საჭირ-ბოროტო საკითხები. აქ უახლოვდებიან ერთი-მეორეს აზრი და შეხედულება სხვა და სხვა ქვეყნების; აქ ჰკდილობენ შეარიგონ ათასნაირი მოწინააღმდეგე ინტერესები, მორიგებით გარდაწყვიტონ საერთა-შორისო დავანი და ამ გზით აიცილონ შეიარაღებული შეტაკებანი. მიზანი ერთია: ჩამოაგდონ მშვიდობიანობა და დაამყარონ საერთაშორისო განწყობილება უფლებას და სამართალზე. თუ აგრე ჰდგას საკითხი, თუ ხელმძღვანელი და გზის მანათებელი იდეა არის უფლება და სამართალი, თავის-თავად ცხადია, საქართველო გვერდს ვერ აუხვევს ამ დიდ საერთაშორისო დაწესებულებას. ცოტაა ქვეყანაზე ისეთი ერი, რომელსაც რომ ჰქონდეს ისე უდავო უფლება სუვერენულ არსებობისა, როგორც საქართველოს. სამწუხაროდ საქართველოს არ იცნობდნენ საკმარისად.

კლემანსოს საქართველოს სახელის გაგონებაც არ უნდოდა; ლლოიდ-ჯორჯს ხარკოვი გენერალი ეგონა და შეიძლება ამავე აზრის იყო თბილისის შესახებ. ვილსონს არაფერი უთქვამს, მაგრამ მისი ქვეყნის მინისტრმა ალბიმ კი გაითქვა სახელი თავის ცნობილი ნოტიოთ, სადაც ის ამბობს: «soi-disant République Géorgienne». ამ soi-disant მინისტრს ვერც კი წარმოედგია, რომ არსებობს ასეთი ერი, ასეთი სახელმწიფო... არ შეგვხები სხვა მიზეზებს, მაგრამ ეს ერთი საერთო უცოდინარობა იმისი, თუ რა არის საქართველო და რა ფაქტორს წარმოადგენს იგი წინა-აზიაში, საკმარისია, რომ ავხსნათ და გავიგოთ ბევრი არა-სასურველი მოვლენები, რაც ჩვენს ქვეყანას გადაელობა წინ მისი სუვერენიტეტის განმტკიცების პროცესში.

საქართველოს ეხლაც არ იცნობენ. მისი უფლება ბევრსა ეხლაც ჰგონია რაღაც განყენებული მოთხოვნილება, რომელსაც არა აქვს სხვა საფუძველი, გარდა ოცნებისა და ეროვნული თავისუფლებისა. მე არ მინდა შეუდგე აქ ქართველი ერის ქება-დიდებას, ამას არა აქვს ფასი, მაგრამ არ შემიძლია არ აღვნიშნო მოკლედ მაინც არა განყენებული უფლება, არამედ უფლება რეალური, უფლება დამყარებული ხელშეკრულებებზე და განმტკიცებული საერთაშორისო აქტებით. ეს გახლავს სწორედ ის სინამდვილე, რომელსაც ანგარიშს უწევს ერთა-ლიგა, ის დადებითი უფლება, რომლის პატივისცემას და სინიდიხიერად ასრულებას მოითხოვს იგი.

II

თავდაპირველად უნდა მოვიხსენიო 1783 წელს დადებული ხელშეკრულება რუსეთის და საქართველოს შორის. არ იფიქროთ, რომ ამას ჰქონდეს მხოლოდ ისტორიული მნიშვნელობა. ერთა ლიგა არ

არის სამოქალაქო სასამართლო. პროცესუალური წესებს სამოქალაქო უფლებისას აქ ადგილი არა აქვს. საკითხი ჰდგას ეროვნულ სუვერენიტეტზე, რომლის სიდიადე არ იზომება თვით და წლებით და არც ეტევა რაიმე პროცესუალურ ფარგლებში. ამიტომ ჩვენ არ შეგვიძლია განსაკუთრებული ხაზი არ გავუსვათ იმას, თუ რა პირობებში მოხდა ჯერ ვალუნვა ამ სუვერენიტეტის, მერე მისი გადატეხა. ამ პირობებში ისტორიული და იურიდიული ჯამი გამოთქმულია და ჩამოსხმული სწორედ ამ ხელშეკრულებაში.

ამ ხელშეკრულებით საქართველომ, როგორც საერთაშორისო პიროვნებამ, შეიძინა მთელი წყება უფლებისა და მიიღო თავისთავზე მთელი წყება ვალდებულებისა. მას ჰყავდა თავის ელჩი რუსეთში, როგორც რუსეთს თავისი ელჩი საქართველოში. დადებულ იყო რუსეთის და საქართველოს შორის სამხედრო კავშირი მათი ტერიტორიის თუ სხვა ინტერესების დასაცველად წინა აზიაში. ტერიტორია, ჩამოგლეჯილი საქართველოს და დაბყრობილი ოსმალეთის-მიერ, უნდა დაპბრუნებოდა საქართველოს. არც ქვეყნის გამგეობაში, არც კანონმდებლობაში რუსეთს არა ჰქონდა უფლება ჩარევისა. მხოლოდ საერთაშორისო განწყობილებაში, პოლიტიკა ორივე სახელმწიფოსი უნდა ყოფილიყო შეთანხმებული.

ასეთია ძირითადი დებულებანი ხელშეკრულებისა. მართალია, მაში ირაკლი მეფე იხსენიება არა როგორც მეფე სრულიად საქართველოსა, არამედ როგორც მეფე ქართლ-კახეთისა, მაგრამ ამას არა აქვს მნიშვნელობა. გერმანია ყოველთვის დაყოფილი იყო რამოდენიმე სამეფოდ და სამთავროებად, მაგრამ ვის მოუვა თავში სთქვას, რომ გერმანია არ იყოს ერთი მთლიანი ერი? მითი უფრო არაფელია გასაკვირი, თუ საქართველო მაშინ დაყოფილი იყო სამთავროებად. ეს იყო მხოლოდ ისტორიულად შექმნილი ფორმა მართველობისა და ფორმა-კი იცვლება დროების მიხედვით. ჩვენ ეხლაც, ჩვენს კონსტიტუციაში, მივანიჭეთ ავტონომიური წყობილება აფხაზეთს და აჭარას, მაგრამ ვინ იტყვის, ეს ორი მხარე არ იყოს განუყრელი ნაწილი საქართველოს ეროვნული სხეულისა? ქართველი ერი ერთია, ჩამოსხმული მისი ოცი საუკუნის კულტურით და ამალღებული ეროვნული შეგნებამდე მისი გონებრივი აშუქებით. სხვა და სხვაობა მისი პროვინციების ამტკიცებს მხოლოდ მის სიმდიდრეს და ფერადობას და არა რასსიულს ან ეროვნულს შუღლსა და შეუთრეგბლობას.

ამ ნაირად ექვის გარეშეა, რომ საქართველო იყო დამოუკიდებელი სახელმწიფო. ხელშეკრულება დადებული იყო არა საქართველოს სუვერენობის მოსასპობად, არამედ მისი განსამტკიცებლად და მისი ტერიტორიალურ მთლიანობის აღსადგენად. რუსეთი მოიქცა სწორედ წინააღმდეგ იმ ვალდებულებისა, რომელიც მან თავის-

თავზე მიიღო: ასტეხა საერთო უკმაყოფილება, მიუსია საქართველოს სპარსეთი და ოსმალეთი; და როცა ამ ბრძოლებში საქართველო სისხლით დაიცალა, თვითონ შემოიჭრა თბილისში და დაიჭირა მთელი ტერიტორია. ჯერ ფაქტიურად მოსპო ეროვნული მთლიანობა და 1801 წ. შემოიერთა მთელი სამეფო.

ასე აასრულა რუსეთმა პირობანი პირველი ხელშეკრულებისა.

ხალხმა ამ ვერაგობას უპასუხა მთელი რიგი აჯანყებებით. ჩვენთვის საინტერესოა ვიცოდეთ, წაიშალა თუ არა თვით იდეა საქართველოს სამეფოისა? გადაშალეთ ძირითადი კანონები რუსეთის იმპერიისა და თქვენ დაინახავთ, რომ ეს იდეა არ წაშლილა.

იმპერატორის ტიტულში ჩამოთვლილია ტერიტორიალური შემადგენილობა რუსეთის იმპერიისა: „...იმპერატორი სრულიად რუსეთისა,.. მეფე პოლონეთისა,.. დიდი მთავარი ფინლანდიისა,.. მეფე საქართველოსა“... აქედანა სჩანს, რომ რუსეთის იმპერიაში შესულა მთელი საქართველო, როგორც ერთი სამეფო.

იქვე დაინახავთ, რომ ამ სამეფოს აქვს თავისი ღერბი. ამ ღერბში ჩამოთვლილია საქართველოს პროვინციები. ღერბის სათაურია: „ღერბი საქართველოს სამეფოისა“. აშკარაა, საქართველო შედის იმპერიაში, როგორც ერთი მთლიანი პოლიტიკური ერთეული.

არა ნაკლებ საგულსხმოა იმპერიის ბეჭედი: ორ-თავიან არწივის გულზე ამოჭრილია სხვა და სხვა შემავალი ქვეყნების ბეჭდები, მათ შორის ბეჭედი „საქართველოს სამეფოისა“. ამ სახელმწიფო ბეჭედს რუსეთი აკრავდა ყოველ საერთაშორისო აქტზე და ყოველ ფულის ნიშანზე. მაშასადამე ყოველი აქტი და ყოველი ფულის ნიშანი ჰტალადებდა მაზე, რომ საქართველო შედის რუსეთის იმპერიაში, როგორც ერთი სამეფო ან სახელმწიფო.

შეიძლება მკითხოთ: რა მნიშვნელობა აქვს ყველაფერს ამას? პასუხს იძლევა გერმანიის ცნობილი იურისტი იელინეკი: როცა ირღვევა ან უქმდება რომელიმე დიდი სახელმწიფო, გზის მანათებელი და მაჩვენებელია სწორედ ეს თეორიული არსება გაუქმებულ სახელმწიფოთა. მაშინ ჰდგება ერი თავის მთლიანი ტერიტორიით და ჰქმნის თავის დამოუკიდებელ მთავრობას. აგრეც მოხდა: რუსეთი დაირღვა და აღდგა პოლონეთი, ფინლანდია, საქართველო, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფო.

რა საკვირველია, ეს აღდგომა არ მომხდარა სისხლის დაუღვრელად. საჭირო იყო ბრძოლა და თავისგამოდება. აქ აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ამ ბრძოლამ და თავგამოდებამ მიიღო გარკვეული მიმართულება, გაჰმართა ხაზი, შეღწეული რუსეთის შემოჭრით კავკასიაში და ჩააყენა ქვეყნის ცხოვრება ისტორიით ამოხაზულ ეროვნულ კალაპოტში. რუსეთი თავის გზით წავიდა, საქართველო თავი-

სით. ორივემ შეჰქმნეს თავიანთი, დამოუკიდებელი ერთი მეორისაგან, მთავრობა. 26 მაისს 1918 წელს თბილისში დიდი ზემით გამოცხადდა, რომ „საქართველო დამოუკიდებელი სახელმწიფოა“. ეს იყო ფაქტი და ფაქტიურად საქართველო ცნობილ იქმნა დაუყოვნებლივ მრავალ სახელმწიფოთა მიერ. თბილისში ჩამოვიდნენ მათი დიპლომატიური წარმომადგენლები. შეიქმნა ისეთი გარემოება, რომ რუსეთმა და საქართველომ საჭიროდ დაინახეს, დაედვათ ახალი ხელშეკრულება.

ეს მოჰხდა 7 მაისს 1920 წელს.

ამ ხელშეკრულებაში პირდაპირ აღიარებულია, რომ რუსეთი „სცნობს ყოველი დავის გარეშე ქართველი ერის სუვერენიტეტს და თავის ნებით ხელს იღებს ყოველ უფლებაზე, რომელიც მას ჰქონდა ქართველი ერის და მისი ტერიტორიის მიმართ“-ო.

ამით სამუდამოთ ჰწყდება საკითხი რუს-ქართველთა დამოკიდებულობისა. საინტერესოა, რომ რუსეთი ხელს იღებს არა ქართლ-კახეთის სამეფოზე, როგორც ეს იყო თქმული პირველ ხელშეკრულებაში არამედ, სრულიად საქართველოზე, როგორც ეს განსაზღვრულია რუსეთის ძირითადი კანონებში და ამოჭრილი მის სახელმწიფო ბეჭედში. მართალია, საქართველოს სუვერენიტეტის ცნობას რუსეთმა წინ მიუძღვარა პრინციპი ერთა თვით-გამორკვევისა, რომლითაც იგი ვითომდა ხელმძღვანელობდა, მაგრამ ეს დემაგოგიური ბაქა-ბუქი სიმართლეს ვერა ჰმალავს. საქართველო დიდი ხანია გამოჩვეულია თავის ოცი საუკუნის ისტორიით, ლიტერატურით და ხელოვნებით. ამიტომ რუსეთის ცნობა უფრო არის აღიარება იმ დანაშაულის, რაც რუსეთმა ჩაიდინა ქართველი ერის მიმართ 1801 წ. და ცდა ამ დანაშაულის გამოსწორებისა.

III

ამ ნაირად საკითხი საქართველოს სუვერენიტეტისა გავიდა რუს-ქართველთა განწყობილების სფეროდან და გადავიდა საერთაშორისო სფეროში.

27 იანვარს 1921 წელს ეს სუვერენიტეტი ცნობილ იქმნა *de jure* უმაღლეს საბჭოს მიერ, სადაც შედიოდნენ: ინგლისი, საფრანგეთი, იტალია და იაპონია. გერმანიამ იგი იცნო კიდევ უფრო ადრე; იცნეს აგრედვე თითქმის ყველა სხვა სახელმწიფოებმა, გარდა ჩრდილო-ამერიკის შეერთებულ შტატებისა. ეს უდავო საერთაშორისო აქტები სამუდამოდ სწყვეტენ საქართველოს ბედს: იგი—დამოუკიდებელი სახელმწიფოა და როგორც აგრეთი, ის უზრუნველ ყოფილი უნდა იყოს ყოველი გარეგანი თავდასხმისაგან. ეს არის ძირითადი პრინციპი ეხლანდელი საერთაშორისო უფლებისა.

საჭიროა აქვე აღვნიშნო, რომ ეხლანდელი რუსეთის მთავრობაც ცნობილია *de jure*. ეს ჰნიშნავს, რომ ამ მთავრობის მიერ დადებული ხელშეკრულება სავალდებულოა მთელი რუსეთისათვის, როგორც რომ არ იყოს მისი მთავრობა. სავალდებულოა მაშასადამე ის ხელშეკრულებაც, რომელიც დაიდო 7 მაისს 1920 წ., და ეს—არა მარტო იმიტომ, რომ რუსეთის მთავრობა კანონიერია, არამედ უფრო იმიტომ, რომ საქართველოს სუვერენიტეტის საკითხი შევიდა საერთაშორისო სფეროში და მიიღო საერთაშორისო სანქცია—ცნობა *de jure*.

მიუხედავად ამისა რუსეთი კიდევ დაეცა საქართველოს, კიდევ მოსპო მისი დამოუკიდებლობა და კიდევ დაიჭირა მისი ტერიტორია.

IV

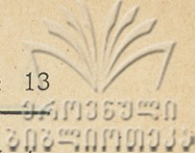
ეს იყო ისეთი დარღვევა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, „საერთაშორისო კონსტიტუციისა“, ისეთი თავდასხმა, რომ მან გამოიწვია დიდი აღშფოთება მთელს ევროპაში. აუარებელია პროტესტები გამოთქმული პრესაში თუ პოლიტიკურ წრეებში.

ჩვენთვის საინტერესოა ის, თუ რა პოზიცია დაიჭირა ერთა ლიგამ ამ დანაშაულის მიმართ? როგორც მოგახსენეთ ერთა ლიგაში შედის 57 სახელმწიფო. იქ მიღებული დადგენილება არ არის უბრალო გამოცხადება სიმპატიის ან ანტიპატიისა. ის არის პასუხი და ერთნაირი წეს-რიგის მიღება შესახებ დაყენებული პრობლემისა. პრობლემა კი ცხადზე უცხადესია: შეიძლება თუ არა თავდასხმით და ომით მოსპობა სახელმწიფოსი, რომლის სუვერენიტეტი საერთაშორისოდ არის ცნობილი?!

ეს საკითხი იდგა ერთა ლიგაში ორჯერ, 1922 და 1924. ორჯერვე მიღებულ იქმნა ერთხმად ერთი და იგივე დადგენილება. აი ეს რეზოლიუცია:

„დაევალოს ერთა ლიგის საბჭოს, თვალყური ადევნოს ამ მხარის ამბებს და არ გამოუშვას ხელსაყრელი მომენტი, რათა ეს ქვეყანა ჩაყენებულ იქმნას ნორმალურ პირობებში, თანახმად საერთაშორისო უფლებისა“.

თავდაპირველად ყურადღებას იპყრობს სიტყვა: „თანახმად საერთაშორისო უფლებისა“. რას ჰნიშნავს ეს? აბდელ-კრიმი ორი წელიწადი გმირულად ებრძოდა საფრანგეთის და ისპანიის შეერთებულ ძალებს; იყო დიდი აჯანყება სირიაშიდაც. მიუხედავად ამისა არც მაროკოსი, არც სირიის საკითხი არ დასმულა ერთა ლიგაში. აშკარაა, არ დაისვა იმიტომ, რომ ამ ქვეყნებს არ ჰქონდათ ის „საერთაშორისო უფლება“, რომელიც აქვს საქართველოს. შემდეგ: „ქვეყანა უნდა დაუბრუნდეს ნორმალურ პირობებსო“. ცხადია, საქართველოს

ოკუპაცია რუსეთის მიერ არღვევს საერთაშორისო უფლების ნორმებს და ჰქმნის, ერთა ლიგის შეხედულებით, არა-ნორმალურ მდგომარეობას.— როგორ უნდა მოჰხდეს აღდგენა ამ ნორმალური პირობებისა? ლიგა ამბობს: „თვალ-ყური ადევნოს და არ გამოუშვას ხელსაყრელი მომენტი“. რა არის ეს ხელ-საყრელი მომენტი? ამკარაა, ხელ-საყრელ მომენტად უნდა ჩაითვალოს ისეთი მოვლენა, რომელიც შეძლებას მისცემს ერთა ლიგას ჩაერიოს რუსეთის საქმეებში. ეს მომენტი არ არის ისე შორი ან ისე შეუძლებელი, როგორც ეს შეიძლება ბევრსა ჰგონია. რუსეთი მიდის ისეთი გზით, რომ იმას გამოსავალი არა აქვს: ან შიგნიდან აფეთქდება, ან შეეხეთქება რომელიმე მეზობელ სახელმწიფოს, ან შეიძლება თვითონ მოინდომოს შესვლა ერთა ლიგაში. სამივე შემთხვევაში ჰდგება სწორედ ის ხელსაყრელი მომენტი, რომელიც საბჭომ არ უნდა გამოუშვას, რომ დაუბრუნოს ქვეყანა ნორმალურ პირობებს ე. ი. აღადგინოს მისი სუვერენიტეტი. აი პოზიცია ერთა ლიგისა. იგი ცხადია და გამორკვეული.

V

მაგრამ ვინ უნდა დააყენოს ეს საკითხი ერთა ლიგაში, რა რომ დადგება ხელსაყრელი მომენტი? საქართველოს უფლება ცხადია და უდავო, მაგრამ ყოველ უფლებას უნდა დამცველი, უნდა დარაჯი. ვის შეუძლია ერის სახელით გამოვიდეს და ილაპარაკოს? აქ დიდი მნიშვნელობა აქვს, რასაკვირველია, ეროვნულ მთავრობას, გამოსულს საყოველთაო არჩევნებიდან. ეს იარაღი ჩვენ ხელიდან არ უნდა გავუშვათ, უნდა იმით ვისარგებლოთ და ამოვწუროთ ყოველი შესაძლებლობა, რომელსაც იგი იძლევა. მაგრამ შეიძლება ეს არ კმარა, შეიძლება იმას აღმოუჩნდეს რამე დაბრკოლება, მართალი თუ უმართებულო, უდავო თუ სადავო, მაშინ?! ვინ უნდა ამოიღოს ხმა, როცა ხმის ამოღება არ შეუძლია შებოჭილ ერს?

ასეთი მომენტი ახალი არ არის ჩვენს ისტორიაში. 1856 წელს, პარიზის კონგრესზე, ერთი ქართველიც ვერ გამოცხადდა, თუმცა პირდაპირ დასმული იყო საკითხი საქართველოს შესახებ. რად მოხდა ეს? იმიტომ, რომ რუსეთმა დროზე შემოართყა საქართველოს ისეთი რკალი, რომლის გადაფრენა ვერ შესძლო, ვერც ერთმა მამულიშვილმა, თუმცა ეროვნულ მოძრაობის სათავეში მაშინ იდგა ისეთი მამულიშვილი, როგორიც იყო დიმიტრი ყიფიანი. ისტორიამ ჰკუთ უნდა გვასწავლოს. საქართველო ეხლაც შემორტყმულია გარდაუვალი რკალით. არ დაგვემართოს ის, რაც დაგვემართა პარიზის კონგრესზე.

მაშინ საკითხი იდგა ამ სათაურით: „ბედი იმ ტერიტორიისა, რომელიც მდებარეობს შავი-ზღვის აღმოსავლეთით“—ო. საკითხი იდ-

გა მხოლოდ ოთხი თუ ხუთი სახელმწიფოს წინაშე, ე. ი. იმ სახელმწიფოთა წინაშე, რომლებიც მონაწილე იყვნენ ყირიმის ომისა: ინგლისი, საფრანგეთი, ოსმალეთი, პიემონტი და რუსეთი.

ეხლა გარემოება სულ სხვაა. ჩვენი საკითხი ჰდგას არა ოთხის თუ ხუთი სახელმწიფოს წინაშე, არამედ ერთა ლიგაში, ე. ი. 57 სახელმწიფოს წინაშე; ჰდგას არა ბუნდოვნად და ქარალმულად, არამედ პირდაპირ სახელდობით საქართველოზე. მაშინ ქართველი ერის სუვერენიტეტი შეიძლება კიდევ ვისმეს მიაჩნდა სადავოდ, ეხლა იგი უდავოა, საერთაშორისოდ ცნობილი და მიღებული... რა სირცხვილი იქნება, თუ ჩვენ ამ კონიუნქტურით ვერ ვისარგებლეთ და ეს მომენტი გამოგუშვით. ამას ისტორია ჩვენ არასოდეს არ გვაპატიებს.

ამიტომ კიდევ გეკითხებით: ვინ არის დარაჯი? ვინა ჰდგას საქართველოს თავისუფლების თერმოპილებში? ეს თერმოპილები არა ჰდგეს ამ ჟაჰად კავკასიის უღელტეხილზე. ის ჰდგეს იმ დიდ საერთაშორისო ორგანიზაციაში, რომელსაც ჰქვიან **ერთა ლიგა**.

როგორ ექნა მივუდგეთ ამ დიდ დაწესებულებას, როცა ჩვენ იქ კარი დახშული გვაქვს? აი ამ პირობებში, ამ გაჭირვებულ მდგომარეობაში, ნათლად იხატება როლი იმ „ერთა ლიგისათვის საერთაშორისო კავშირისა“, სადაც საქართველო შედის, როგორც სრულ-უფლებიანი წევრი.

რა არის ეს კავშირი?

ამ კავშირში წარმოდგენილია თითქმის ყველა ერი ევროპის, ამერიკის და აზიისა. აქ შეხედებით სხვა და სხვა პოლიტიკურ მიმართულებების გამოჩენილ სახელმწიფო მოღვაწეებს, მწერლებს და მეცნიერებს. წვეერთა რიცხვი ზოგი საზოგადოებისა ითვლება მილიონებით. პერიოდულად იკრიბება ამ კავშირის კონგრესი; ჰკითხულობენ მოხსენებებს, არჩევენ საერთო საკითხებს, ამოძრავებენ საზოგადოებრივ აზრს და ჰქმნიან გადაწყვეტილ შეხედულებას ამა თუ იმ საერთაშორისო პრობლემაზე. მას მუდმივი ურთიერთობა აქვს ერთა ლიგის დაწესებულებებთან. კავშირის მიზანია: ემსახუროს ერთა ლიგის მიზნებს ე. ი. მშვიდობიანობის და სამართლიანობის დამყარებას საერთაშორისო განწყობილებაში.

მშვიდობიანობა და სამართალი! განა სხვა რამეა საქართველოს მოთხოვნილება? განა სხვა რამეა აღდგენა მისი უფლებისა, აგრე უსირცხვილოდ შელახულის და ფეხქვეშ გათელილის რუს. იმპერიალიზმის მიერ? თუ ამ ჟამად საქართველო შეკრულია და შებოჭვილი, თუ ამ ჟამად მას არ შეუძლია ხმის ამოდება, განა ცოტაა გადმოხვეწილი ქართველობა, გაფანტული დედა-მიწის ზურგზე? აითუელი ქართველი, ნატეხია ეროვნული სხეულის და მატარებელი მის სულის და შეგნებისა. შემოკრება და შეკავშირება ყველა ამ ნატე-

ხების იქნება ის ბრწყინვალე აშუქება, რომელიც უნდა შეიქრას მსოფლიო პოლიტიკაში და გაანათოს იქ ნამდვილი სახე ქართველი ერის: მისი ოცი საუკუნის კულტურა, მისი უფლებანი და გარდაწყვეტილი ნებისყოფა ამ უფლებათა აღსადგენად.

აი ჩვენი გზა. ის უერთება იმ დიდ შარა-გზას, რომლითაც მიდის მოწინავე კაცობრიობა.

აქ ყველა უნდა ვიყოთ შეერთებული და ერთსულოვანი, რომ სახელოვანად გავიაროდ საშინელი მოსახვევი, რომლის წინაშე ჰდგას ქართველი ერი.

აქ სისუსტეს, ეჭვსა თუ დაღლილობას, არასოდეს არ გვაბატიებს ჩვენი ქვეყნის ისტორია.

გიორგი გვაზავა.

ისტორია ერთა თავისუფლების გზით

ძველი დროის სახელმწიფოს ერთად-ერთი დასაყრდნობი ფიზიკური უხეში ძალაა. ის არის სახელმწიფოს საშინაო და საგარეო საქმეთა მომწესრიგებელი. ფიზიკურ ძალათა ჭიდილს თანასდევს ძლეულის მონობა მძლეველისადმი. ბატონ-ყმობა ახასიათებს სახელმწიფოს ეკონომიური და სოციალურ-პოლიტიკური ცხოვრების ყოველს დარგს. ადამიანის პიროვნება და ეროვნული მეობა, უფლება აყრილი უხეში ძალის მიერ, ყმათ და მონათ არის გამოცხადებული. სახელმწიფოს საზღვრები იქა სდევს, სადაც მისი ფიზიკური ძალა, მეორე სახელმწიფოს ფიზიკურსავე ძალას შეუჩერებია. ასეთს სახელმწიფოს სათავეში უდგას მონარქი, რომელიც თავის პირად შეხედულებათა და ნება-სურვილის მიხედვით, უხეში ძალის საშუალებით მართავს და განაგებს ძალის საფუძველზედ იერარქიულად აღშენებულს სახელმწიფოს. უფლება აყრილ ადამიანთა საზოგადოებანი: ეკლესია, მწერლობა, ხელოვნება ძალაზედ დაფუძნებული სახელმწიფო წყობილების უფლებრივსა და ზნეობრივს დასაბუთებას ემსახურება. ყოველი უფლება ღმერთისაგან გარდმოდის. მონარქი მისი წარმომადგენელია ამა ქვეყნად და ყოველგვარი უფლება მხოლოდ მასში ნსახიერდება. მწერლობაში ეგრედ წოდებული კლასიციზმი კისრულობს ამ როლს. ღმერთის, ავტორიტეტისა და სახელმწიფოს სახელით ფილოსოფიურად ასაბუთებს აბსოლუტურს მონარქიას. მასში განსახიერებულს ფიზიკურს ძალას ის უპირისპირებს უფლებას და შორაღს პიროვნულს თუ საზოგადოებრივს და გამარჯვებასაც ამ ფიზიკურ ძალას ანიჭებს.

ამავე წყაროდან გადმოდის ის ნაკადი, რომელსაც იმპერიალიზმი ეწოდება და იგივე კლასიციზმია მისი არხის გამჭრელი. „მხოლოდ რომაელებისათვის მოუცია მაღალს ღმერთს, ამბობდა რომაელთა დიდი პოეტი ვირგილი, უფლება მთელი მსოფლიო დააჩოქოს და განავოს, ხოლო მიწის პირისაგან აღგავოს და მოსპოს ის ხალხი, რომელიც მას არ დაემორჩილება“. ვირგილის ამ კალმითა და მეღნით დაწერილს აზრს რომის იმპერატორები ცეცხლითა და მახვილით ანხორციელებდნენ. შემდეგ ბიზანტიაც ამავე გზით მიდის, ხოლო ის ქრისტიანულ სამოსელშია გახვეული. მონარქიული გერმანეთიც ძველი დროითგანვე „წმიდა იმპერიის“ შექმნაზედ ოცნებობს. მის ქრისტიანიზმის ქურქს წმინდა გერმანული ყაიდის ფილოსოფიური სარჩულიც გამოაკერეს იმ დროის ფილოსოფოსებმა. სპინოზამ ადამიანი ღვთის დაუსრულებელი გონების ნაწილადთა გამოაცხადა. ეს უკანასკნელი დებულება ფიქტმ შემდეგნაირათ განავითარა: „გერმანელ ერს, რომლის გონება-აზროვნება უსაზღვროა, მაღალმა ღმერთმა ღვთაებრივი მისია გარდმოსცა — მართოს - განავოს მთელი მსოფლიო. რომ გერმანელების, მთელს მსოფლიოზედ გაბატონების სურვილი არის ამავე დროს ნება-სურვილი უმაღლესი ღმერთისა. რომ მხოლოდ ერთად-ერთს გერმანეთის ერს აქვს ყოველი უფლება, დანარჩენ ერთა ერთად-ერთი უფლება კი მისდამი მორჩილება“.

გეგელმა მორიგეობა შემოიღო, „ღვთაება მორიგეობით სახიერდება რასიულად უმაღლეს ერებში, ამბობს იგი. დღეს გერმანელი ერის რიგია, დღევანდელი მსოფლიო გერმანულს ეპოქაში შევიდა და სხვა ერთა ძალა-უფლება საპნის ბუშტივით სკდება გერმანელი ერის სიძლიერის წინაშე“. გერმანელი ერის მესიანიზმის ფილოსოფია გობენის მიერ ამ ერის რასიული უპირატესობის დასაბუთების ცდით დასრულდა. ხოლო ამგვარად ფილოსოფიურად დასაბუთებული იმპერიალიზმის განადგობის უკანასკნელი იმპერატორის ცდა დიდის ეროვნულის კატასტროფით დაბოლოვდა. ინგლისის იმპერიალიზმსაც არ დაჰკლებია ფილოსოფიური დასაბუთება; არც პოლიტიკური საფენელი და არც მისი განხორციელების სამხედრო თუ მშვიდობიანი პრაქტიკული ცდები. დიდი ხანი როდია რაც ინგლისის ერთმა დღმა სახელმწიფო კაცმა, ლოდ-ჯორჯმა ინგლისის ერი — რასა მსოფლიოს ხელმძღვანელად ღვთისაგან ხელდასმულად გამოაცხადა. კლასიკური მიმართულების მიერ საუკუნოებით ნაქადაგები იმპერიალისტური იდეები იმოდენად დაფუძნებული იყო მსოფლიოში, რომ პიროვნული და ეროვნული თავისუფლების წყარო დიდი ოეკოლუციის სამშობლოს შვილს ვიქტორ ვიუგოსაც კი შემდეგი ათქმევინა: „ფრანგის ერი არის მსოფლიოს თავი-ხელმძღვანელი, რომლის დანიშნულებაა სხვა ხალხთა აღზრდა და აყვანა ცივილიზაციის უკანასკნელს საფეხურზედ“—ო.

ასეთ იდეებზედ იყო აღშენებული ძველი იმპერიები: დიდი რუ-

სეთის, ოსმალეთის, ავსტრიის, გერმანიის, ინგლისის და სხ. ამ ვებერთელმა სატუსაღოებში დამწყვედელი იყო უფლება აყრილ და ხუნდებ გაყრილ ადამიანთა მილიონები და უფლება წართმეულ დამონებულ ეროვნებათა მრავალი ათეულები. ადამიანისა და ეროვნების უფლებებობა ახასიათებს მთელს ამ ძალადობის გრძელს ეპოქას. სახელმწიფო თუ საერთაშორისო ყოველი აქტი ამ ნიშნის ქვეშ მიმდინარეობს და ამ საერთო იმპერიალისტურს დაღს ატარებს. 1815 წელს ვენის კონგრესზედ შეკრებილნი ევროპის დიდი იმპერიების მესვეურნი და ხელთმპყრობელნი არავითარ ანგარიშს არ უწევნ მცირე ეროვნებათა უფლებებს და მათ მიწა-წყალსა და მოსახლეობას იმპერიალისტურის გაუმძღარის მადით ინაწილებენ: ბელგიას, მისდა დაუკითხავათ, პოლანდიას შეუერთებენ; პოლონეთს სამათ განაწილებენ რუსეთის, პრუსიისა და ავსტრიის იმპერიათა შორის; ჩეხოსლოვაკიას და უნგრეთს ავსტრიისავე იმპერიაში მოამწყვედვენ; იტალიას ტერიტორიალურად შეამცილებენ.

მეთვრამეტე-მეცხრამეტე საუკუნეთა მიჯნაზედვე რუსეთი ვერაგულათ ანხორციელებს თავის იმპერიალისტურს მიზნებს. ცეცხლითა და მახვილით მოიწვეს ბალტიისა და შავი-ზღვის ნაპირებისაკენ. ერთი-მეორეზედ ამარცხებს და იპყრობს—საქართველოს, სომხეთს, ადერბეიჯანს, მთას; ფეხს იდგამს და მაგრდება ფინლანდიასა და ბალტიის ზღვის სანაპირო პატარა სახელმწიფოებში.

ოსმალეთის იმპერიაც, საშუალო საუკუნოებიდან მოყოლებული, ცეცხლითა და მახვილით იპყრობს აზიისა და ევროპის პატარა ერებს—სირიას, მესოპოტამიას, არაბეთს, ეგვიპტეს, ბულგარეთს, საბერძნეთს, სერბიასა და რუმინეთს. ჰქმნის მუსულმანთა უზარმაზარს იმპერიას შავი-ზღვისა და ხმელეთა შუა-ზღვის ნაპირებზედ. ეს აზიური სახელმწიფო ევროპაში შემოიჭრება და ემუქრება ევროპის ქრისტიანულ იმპერიებს. ასე ფარფაშობენ ეს დიდი იმპერიები და ცეცხლითა და მახვილით ანადგურებენ და იპყრობენ პატარა ერებსა და სახელმწიფოებს. უხეში ძალის მიერ დათრგუნვილია ეროვნული თავისუფლება. აზია-ევროპის კონტინენტი პატარა ეროვნებათა საფლავს წარმოადგენს.

შეუძლებელი იყო ასეთი მდგომარეობის გაგრძელება. მართალია, ისტორიის ამა თუ იმ ეპოქის შინაარსი ხშირად ფიზიკურ ძალას უკარნახებია, მაგრამ ისტორია არასოდეს შეჩერებულა იქ, სადაც ძალას წერტილი დაუსვამს. ისტორია მსოფლიოს შეუჩერებელი წინსვლაა, რომელსაც ბუნების ჯერ კიდევ სავსებით შეუსწავლელი, უხილავი ძალები ხელმძღვანელობენ. სამართლიანობა და ზნეობა არის ის უხილავი მორალური ძალა, რომელიც მსოფლიოს არსებობას ქვაკუთხედათ დასდებია და რომელსაც თავისის გზით მიჰყავს

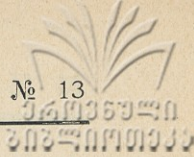

ისტორია. ის ეპოქა რომელშიაც ფიზიკური ძალის მიერ დათრგუნვილია თავისუფლება, არის შეჩერების, უმოქმედობისა და უკანსვლის ხანა. თავისუფლება არის წყარო ყოველივე წინსვლისა, განვითარებისა და შემოქმედების. თავისუფლება არის ის უხილავი მორალური ძალა, რომლის საბოლოოდ დამარცხება—ფიზიკურს ძალთა შესაძლებლობას აღემატება.

უხეში ძალის მიერ დროებით დათრგუნვილმა და დამარხულმა თავისუფლებამ გააპო დედამიწის ზედა-პირი და ულკანისებურად აღმოხეთქა. რა არის თუ არა ეს ულკანისებური აღმოხეთქა ის დიდი მსოფლიო მოვლენა, რომელსაც საფრანგეთის რევოლუცია წარმოადგენს? საფრანგეთის რევოლუციამ თავი მოუყარა და შეადულა ყველა ის ზნეობრივი და კეთილშობილი იდეები, რომელნიც საფუძვლად უნდა დასდებოდა მის მიერ გარდაქმნილ მსოფლიოს არსებობას. ადამიანისა და ეროვნების თავისუფლება ის ორი ქვა-კუთხელია, რომლებზედაც უნდა დაეყრდნოს ამიერიდან სახელმწიფოს ცხოვრება. საფრანგეთის რევოლუციამ საქვეყნოდ აღიარა ადამიანისა და ეროვნების სუვერენობა და მოუწოდა ყველა დამონებულ ერებს მორალისა და უფლების სახელით ამხედრებულიყვნენ და დამოუკიდებელი ეროვნული ცხოვრება გამოეჭედათ. აქ გამოითქვა საქვეყნოდ ეროვნულ-სუვერენობის იდეა. „ხალხი“ და „ერი“ ერთი და იმავე ცნების გამომთქმელნი გახდა. სახელმწიფოს საფუძვლად ერთ-ერთი ეროვნება დაედო. ამგვარად წარმოიშვა გამოქნილი იდეა პიროვნების თავისუფლებაზედ დამყარებული ეროვნული სახელმწიფოსა. საფრანგეთის რევოლუცია აშკარა რეაქციაა ინტერნაციონალური კლასიციზმის წინააღმდეგ მთელის სიძლიერით მიმართული. კლასიციზმის ანტიპოდი რომანტიზმი პირმო შვილია ამ დიდი რევოლუციისა. მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად საფრანგეთის რევოლუციის მეთაურთა გონებას იმპერიალისტური იდეები ხიბლავდა, ამ დიდი რევოლუციით დაიწყო ახალი ხანა, რომელიც ეროვნულ თავისუფლებისათვის ბრძოლის დროშის ქვეშ მიმდინარეობს საბოლოო გამარჯვებამდე. საფრანგეთის რევოლუციის მიერ წარმოშობილმა ეროვნულმა იდეებმა მძლავრათ შეარყია ევროპა და სორელის სიტყვებით რომა ვსთქვათ „ძირიანათ და არსებითად ნაციონალურმა ევროპამ შესცვალა მეთვრამეტე საუკუნის კოსმოპოლიტური ევროპა“.

1852 წლიდან ნაპალეონ III-ის თაოსნობით დიდი რევოლუციის მიერ წარმოშობილი ეროვნული იდეები პრაქტიკული პოლიტიკის საგნად ხდებიან. ამის ნიშნები მრავალია: იტალიის დიდი ეროვნული მოძრაობა გარიბალდის მეთაურობით იტალიის ტომთა გაერთიანებით მთავრდება; გერმანულ ტომთა ეროვნული მოძრაობა ბისმარკის მეთაურობით გერმანულ ტომების გაერთიანებით. ბელგია გამო-

ეყოფა ჰოლანდიას და დამოუკიდებელ ეროვნულ სახელმწიფოს შექმნის. ავსტრიის იმპერიაში ვენის კონგრესის მიერ ძალად ჩაქედით — უნგრელებსა და ჩეხო-სლოვაკებში ეროვნული მოძრაობა იწყება; უნგრეთი ავტონომიურ მართვლობას მოიპოვებს. დიდი ბრიტანეთის კუნძულებსაც ეხეთქება თავისუფლების ტალღა: ეროვნული მოძრაობა იწყება ირლანდიელთა და შოტლანდიელებში, და საქმე იმდენად მწვავედება, რომ გლადსტონი წინადადებით შედის პარლამენტში, რათა კონსტიტუციური უფლებები მიაწიონ ირლანდიასა და შოტლანდიას.

თავისუფლების ქარი გადაუარს აღმოსავლეთ ევროპის დამონებული ერებს. ოტომანთა იმპერიას ხმელთა შუა-ზღვისა და ფაზისის აბოზოქრებული ტალღები ეხეთქებიან. საბერძნეთი ჯერ კიდევ 1829 წ. აღწევს თავს ოსმალეთის მონობას; ამავე წელსვე ადრიანოპოლის შეთანხმებით თავისუფლდება ოტომანთა იმპერიისაგან რუმინეთიც; ოტომანთა იმპერიისადმი 5 გრძელი საუკუნის მონობისაგან 1877 წელს ოდნავ თავისუფლდება ბულგარეთი, რომელიც დიდის ბრძოლით მხოლოდ 1907 წ. აღიდგენს დამოუკიდებლობას. სერბიაც თავდადებული იბრძვის ათეული წლების განმავლობაში ოტომანთა იმპერიისაგან თავის დასაღწევად. ეს ერიც თავისუფლდება.

ამგვარად, ერთა თავისუფლების საკითხი გზას იკაფავს. დამონებული ერებიდან, ზოგი სამხედრო ხასიათის ბრძოლებს აწარმოებს, ზოგიც ეროვნული ფარული ორგანიზაციების შექმნისა და საბოლოო ბრძოლისათვის მზადების ხანაშია. ჩაგრულ ერთა მიერ თავისუფლებისათვის ბრძოლით გათენდა და დაღამდა მეცხრამეტე საუკუნე. მრავალი ერი კულავ მონობაში იხილა მეოცე საუკუნის პირველი დღის ამომავალმა მზემ. იყო ნიშნები იმისა, რომ მეოცე საუკ. ღირსეული მემკვიდრე უნდა გამხდარიყო ახლად გარდასული საუკუნისა. დიდ იმპერიათა შორის არსებული ინტერესთა წინააღმდეგობანი საერთაშორისო მდგომარეობის გართულების შესაძლებლობასა ჰქმნიდა. ყოველი ჩაგრული ერი ცდილობდა მზად შეხვედროდა მოსალოდნელ მოვლენებს და თავისი ინტერესებისათვის გამოეყენებინა. მოთმინება და იმედი იყო მათი საგზალი.

1924 წელს აღმოსავლეთ ევროპაში გავარდნილმა ტყვიამ ცეცხლის ალში ვახვია ევროპისა და აზიის კონტინენტი. ადამიანთა მილიონები იმსხვერპლა ამ დიდმა საერთაშორისო ომმა. მსხვერპლი დიდია მაგრამ ფასდაუდებელია ის მორალური ღირებულება, რომლითაც ეს მსხვერპლი დაფასდა: დიდი ომი მოკავშირეთა გამარჯვებით დამთავრდა. პიროვნებისა და ეროვნების თავისუფლების სამშობლოს საფრანგეთის გულში ვერსალში 1918 წ. დაიდო ის ხელშეკრულება, რომელმაც ეროვნებათა ათეულები გაანთავისუფლა დიდ იმპერიათა მონობისაგან: ავსტრიის იმპერიის დანაწილებისაგან წარმოიშვა

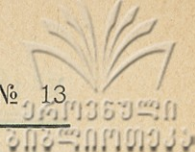
და ეროვნული ცხოვრების მოწესრიგებას შეუდგა ჩეხო-სლოვაკია, უნგრეთი და დღევანდელი იუგოსლავის დიდი ნაწილი: სამ დიდ იმპერიათა შორის განაწილებული პოლონეთი გაერთიანდა და დამოუკიდებელი სახელმწიფო შექმნა: საოტომანო იმპერიის მონობისაგან განათავისუფლეს სირია, მესოპოტამია, და იქ მობინადრე ერებმა და ტომებმა თავისუფალი ცხოვრება იწყეს. რუსეთის იმპერია რევოლუციამ მოიციო. იგი ბუნებრივად გამოსხლტდა მოკავშირეთა რიგებიდან. მას გამოეცალნენ და თავისუფალნი ეროვნული სახელმწიფოს მოწყობას შეუდგნენ: ფინლიანდია, საქართველო, ადერბეიჯანი, სომხეთი, მთა, ლიტვა, ლატვია, ესტონეთი. რუსეთში მომწყვედი კიდევ მრავალი ერი გამოეყოფოდა დანგრეულს იმპერიას, რომ კულავ უხემ ძალას არ შეეჩერებინა ისტორია ეროვნული თავისუფლების გზით მიმართული. წითელ ქურქში გახვეული ველიკორუსული-იმპერიალისტური შავი სული კულავ დაეპატრონა რუსეთს და სისხლში ჩაახრჩო ახლად განათავისუფლებული კავკასიის ერების თავისუფლება. თორმეტი წელიწადია უსწორ ბრძოლას აწარმოებს ქართველი ერი და კავკასიის სხვა ერები. ბრძოლის პირობები დღითიდღე რთულდება. მსოფლიო კალაპოტიდან ამოვარდა. არავინ იცის რა გზითა და როგორ გადაწყდება ის დიდი საკითხები, რომლებთანაც ძალაუზნებურად დაკავშირებულია ქართველი ერის თავისუფლების საკითხი. ევროპა-აზიისა და ამერიკის დიდი სახელმწიფოები მიუხედავად მათ შორის არსებულს წინააღმდეგობათა, ერთში მაინც შეთანხმებულნი არიან: რუსეთის ამ სიდიდით არსებობა მათთვის მიუღებელია, ეს ეწინააღმდეგება მათ ინტერესებს. წონასწორობის საკითხი დიდ როლს თამაშობს სახელმწიფოთა და ტერიტორიათა გადაჯგუფების საკითხში.

თავისუფლების იდეის ნიშნის ქვეშ გავლილმა მეცხრამეტე საუკუნემ და ამავე ნიშნის ქვეშ დაწყებულმა მეოცე საუკუნემ ორი დიდი იმპერია მოიხელა: ავსტრია და ოსმალეთი. რუსეთის იმპერია მეოცე საუკუნის ხვედრია. მის განთიადზედ დაიწყო რუსეთის დაშლა და მისი უკანასკნელი დღის მზე ისე არ ჩავა, რომ რუსეთის მიერ დამონებულ ერებს თავისუფლება არ უანდერძოს.

ამ გზით მიმართების ისტორია. თავისუფლებისათვის მებრძოლს ქართველს ერს გვმართებს მოთმინების, სულიერ სიმხნევისა და გონიერების დიდი საგზალი, მკლავი ძლიერი და მუხლი მაგარი, რომ ისტორიას „აღთქმულ ქვეყანამდე მივყვით“

ელ. პატარიძე.

1933 წ. მაისის 26.

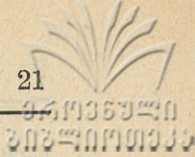
ს ა ხ ი ზ ა თ ო ზ ზ ა

1917 წელს, 18 ნოემბერს, საქართველოს ეროვნულმა ყრილობამ გადასწყვიტა „ბედი ქართლისა“ და მოუწოდა ქართველ ხალხს თავისუფალ ცხოვრების აღდგენისაკენ.

ამ ისტორიული ყრილობის სულის ჩამდგმელი, თავიდანვე, ქართველი თავად-აზნაურობა იყო.

საქართველოს განთავისუფლებისათვის მომწოდებელი პირველი და ძლიერი სიტყვა ამ კრებაზე მისმა წარმომადგენელმა წარმოთქვა. ამ სიტყვასთან შეფარდებული პირველი და დიდი საქმეც — მათი იყო. ამ დღეს საქართველოს თავად-აზნაურობამ გადასცა ქართველ ხალხს მთელი თავისი, მრავალ მილიონებათ ღირებულო, საზოგადოებრივი ქონება და ამით ჩაუყარა მაგარი საძირკველი ეროვნულ ყრილობის მიერ არჩეულ პირველ ქართულ მთავრობას — საქართველოს ეროვნულ საბჭოს. და ეს არც იყო გასაკვირველი, რადგან ქართველ თავადთა და აზნაურთა მთელი წარსული ცხოვრება მუდამ მჭიდროთ გადაწეული ყოფილა ქართველი ერის მთელს ისტორიასთან. ეს ისტორია გვიმოწმებს, რომ მრავალ საუკუნეთა მანძილზე ქართველი თავად-აზნაურობა, საქართველოს საბინადროს დაცვაში მუდამ, ქართველ ხალხის წინა რიგებში იბრძოდა და პირველი ეწირებოდა სამშობლოს. დამარცხების დროს იგივე პირველი მსხვერპლი ხდებოდა გამარჯვებული მტრისა, რომელიც მას ანგრევდა და უმოწყალოდ მუსრს ავლებდა. უკანასკნელ შემოსევის დროს სპარსეთის შახმა აღა-მამად-ხანმა არ დასტოვა თბილისში გადაუწვავი არც ერთი სახლი ქართველი თავადისა. მაშინდელ ქართველების ჭირი და ლხინი — ერთი იყო და ამიტომ ქართველი ხალხი თავის მოწინავე წრეს უყურებდა როგორც თავის მფარველს, გამგეს და პატრონს. ამ წრის და ხალხის შორის მამა-შვილური დამოკიდებულება სუფევდა. „პატრონ-ყმობა“ ე. ი. პატრონობა ყრმისა (როგორც სუსტისა) ამ დამოკიდებულებას მტკიცე საფუძვლად ედო. ამაზედ აშენდა ძველი ქართული კანონმდებლობაც.

ქართულმა ისტორიამ არ იცის არც ერთი შემთხვევა ეგრედ წოდებული „გლეხთა აჯანყებისა“, თავის მოწინავე ხალხის წინააღმდეგ, რომლითაც ასე მდიდარია ფეოდალურ ხანის ევროპის ქვეყნები და რუსეთის ახალი ისტორია. ამისათვის ჩვენს ქვეყანაში არ იყო პსიხოლოგიური მიზეზები, და არც ეკონომიური, რადგან უდიდესი ნაწილი საქართველოს მიწა-წყლისა (ტყეები, საძოვრები და სხვა) დაუყოფელი, მთელს ერს ეკუთვნოდა და ყველა მცხოვრები თავისუფლად სარგებლობდა მისი ნაყოფით. მაგრამ უამთა მსვლელობაში ქართველი ხალხის ახალმა მებატონემ, რუსეთმა, შემოტანილ კანონებით საგრძნობლად აგვირია - დაგვირია ქართვე-

ლური, შინაური დამოკიდებულება და დაგვიზიანა დალაგებული ძველი საურთი-ერთო განწყობილება.

ჯერ თავად - აზნაურობა გამოჰყო ხალხს და ცალკე წოდებრივ ორგანიზაციაში მოაქცია. საერთო მიწა - წყალი ერს ჩამოართვა. ნაწილი თვითონ მიისაკუთრა (სახელმწიფოსათვის), ნაწილი-კი დაუბრუნა თავად - აზნაურებს, განსაკუთრებით თავის მომხრე - მორჩილებს. კეთილშობილური ძველი ქართული „ბატონ - ყმობის“ ადათი — ველურ რუსულ „ბატონ - ყმობად გადააქცია. ასე და ამ გვარად რუსული ხელი სცდილობდა ქართველი ხალხის სიღრმიდან აღმოფხვრა მისი გამაერთიანებელი ყველა ძირკვები.

მაგრამ ამ ახალ რუსულ პირობებშიც, ქართველ თავად - აზნაურობის საუკეთესო ნაწილმა, მაინც არ უღალატა ძველ ქართულ გზას. მალე, ის თავად - აზნაურული წოდებრივი დაწესებულებანი, რომელნიც რუსული კანონების ძალით საქართველოში დაწესდნენ, საერო საქმეების გასაძღოლ ორგანიზაციებად გადაიქცნენ. ეს უკანასკნელნი ამ გზაზედ დააყენა ქართველ თავად - აზნაურობის გამოჩენილმა პირველმა წინამძღოლმა დიმიტრი ყიფიანმა.

„ქართველი თავად - აზნაურობა მსახურია თავის ერისაო“; და ამის მაგალითიც უჩვენა: თავი გასწირა ქართველი ერის ღირსების დაცვისათვის.

მეორე დიდმა ქართველმა ილია ჭავჭავაძემ, მთელი თავისი ნიჭი, უნარი და ბრძოლა მოახმარა, საქართველოში, რუსულ ბატონ-ყმობის ნაშთების მოსპობას. და ბოლოს თავისი დიდი სიცოცხლე მშობელ ერის სამსახურის სადარაჯოს შეაღია.

ქართველ თავად - აზნაურობის უკანასკნელმა წინამძღოლმა კონსტანტინე აფხაზმა ქართველ ხალხის დამოუკიდებელ სახელმწიფოს აღდგენისათვის თავი დასდო.

ქართველ თავად - აზნაურობის მოთავეთა ამ ბრწყინვალე, სამაგალითო დეაწლითა, ბრძოლითა და გმირულ სიკვდილით დაიმსხვრა ხალხის და მის ძველ მოწინავე წრების შორის აღმართული რუსული ჯებირები. გაჰქრა წოდებრივი გათიშვა-გამოთიშვა და ქართველი თავად - აზნაურობა დაუბრუნდა თავის ხალხს, როგორც თანასწორი - თანასწორსა. აღმოხეთქილმა ქართველმა ეროვნულმა ნიაღვარმა საქართველოში წალეკა საბოლოოთ სამეფო რუსეთის ძველი ნაშთები და მათ შორის რუსული „წოდებრივობაც“.

თანამედროვე ქართველობას ძვირად დაუჯდა ეს „წოდებრივობის“ ხანა.

ნაძალადევათ მოშორებული თავის ისტორიულ ტრადიციებს,

დაყოფილი თავის წილში, ქართველი ხალხი ახლო მომავალში რუსულ რევოლუციის სტიქიის უნებური მსხვერპლი ხდება. ქართული სოციალისტური პარტიები, წამოგებულნი ამ რუსულ ანკესზე, რუსების მიერ გათხრილ ამ ქართულ ნაპრაღზე, გულ-უბრყვილოდ აშენებენ თავის ახალ სოციალურ-პოლიტიკურ გეგმებს; ჰაგრამ მალე თვითონ შიგ ვარდებიან და ერის თავისუფლებასაც თან იყოლებენ. ახლა რუსეთის უკანასკნელი ნაცონხი—ბოლშევიზმი, სკდილობს ახალის გზებითა და წესებითა ქართველი ხალხი კვლავ დაგვიყოს და დაგვიქუცმაცოს. მაგრამ ამოა იქნება ეს ცდები. ტანჯული ქართველი ხალხი ახლა კი მიხვდა თავის მტარვლის მზაკვრულ განზრახვებს... რუსულ „წოდებრივს“ და „კლასობრივ“ დაყოფის პოლიტიკას ის დღეს ერთსულოვნად უბასუებს თავის ეროვნულ და სოციალური მთლიანობით—იმ ერთად-ერთ მჭრელ იარაღით, რომლის საშვალებით, მხოლოდ, შეუძლიან პატარა ერს თავი დაახწიოს დიდი ქვეყნის ძალადობას და ბატონობას.

გამახსენდა ყველა ეს, როცა გავიგე, რომ ქართველ ეროვნულ ემიგრაციის ცენტრში—პარიზში, რამოდენიმე ქართველს, ჩამომავლობით თავადს და აზნაურს, განუზრახავს „ქართველ თავად-აზნაურობის კავშირის“ დაარსება. შეუდგენიათ წესდება და საფრანგეთის მთავრობისათვის დასამტკიცებლად დაუშვადებიათ.

აღბათ ეს ქართველები ძალიან ნაკლებად არიან გაცნობილნი ქართველ თავად-აზნაურობის შორეულს და მახლობელ წარსულსა, მის ტრადიციებსა, რომ მოუსურვებიათ რუსულ წოდებრივ დაწესებულების ქართველების ხელით, საზღვარ-გარედ გამოცოცხლება. არ იციან რომ 1917 წელს ნოემბერში, ქართველ თავად-აზნაურობამ, თავისივე ნებაყოფლობით, გააუქმა რუსეთის იურისდიქციაზე აგებული თავად-აზნაურული წოდებრივი ორგანიზაციები საქართველოში და დააბრუნა მისი წრეები ქართველ ხალხის საერთო სამოქალაქო რიგებში.

მაგრამ თუ ეს ყველაფერი იციან, მაშინ ვინ მისცა უფლება ანონიმურ კერძო ჯგუფს ქართველ თავად-აზნაურობის სახელით წოდებრივ კავშირის მოწყობისა? მით უმეტეს, რომ მას არა აქვს არავითარი გამართლება: არც პოლიტიკური, და არც ზნეობრივი.

დღეს არც ერთ ქვეყანაში, მათ შორის იქაც, სადაც მემარჯვენე მართველობა ბატონობს (გერმანია, იტალია, პოლონეთი და სხ.), არ არის თავად-აზნაურობა ერისაგან ცალკე წოდებად ან ორგანიზაციად გამოყოფილი... გარდა „დგორიანსკი სოიუზოსა“ აბნეულ რუსულ ემიგრაციაში პარიზში? რუსეთისადმი მავნე სხვა და სხვა წაბაძვამ განა საკმაოდ არ დააზიანა ჩვენი ერი დღემდის, რომ

კიდევ ხელახლად, ჩვენივე ხელით, ქართველ ხალხში დამყარებულ ეროვნულ მთლიანობას—წევვა და გლეჯა დაუწყოთ და ქართველ თავად-აზნაურობის მისგან „გამოყოფას“ ვემსახუროთ? ეს ხომ სრული პოლიტიკური სიბუჯია. ან სად არის ამისი ზნეობრივი გამართლება? განა მის ინიციატორებს არა აქვთ წარმოდგენა იმაზე, თუ რა პირობებშია ჩავარდნილი სამშობლოში ყოფილი თავად-აზნაურობა, რომელნიც ტიტველნი, შიშველნი, მშიერნი და მოსკოვისაგან მუდამ დევნილნი, თავის გვარებს იცვლიან და სოფლის ორღობეებით დადიან? ან და ნუ თუ არ გაუფიათ, რომ ჩვენი კეთილშობილი ქართველი ხალხი, თავის უკანასკნელ ღარიბ სარჩოს ძმურად უყოფს მრავალ ათას სიკვდილის პირამდე მისულ ქართველ თავად-აზნაურებს? ამ საბრალოებს ეს და აკლდათ, რომ თავისუფალ ევროპის ქვეყნიდან, თავისუფალმა ქართველობამ პურის მაგიერ „დვორიანსკი სოიუზის“ პროკლამაციები უგზავნოს და მით მის მშველელ გლეხობას დაუპირდაპიროს! მოსკოვის გაუმადლარ ჯალათებსაც ეს და უნდათ!.. უგონო და ცუდ საქმეს არ უშველის არავითარი კაი წესდება და მთავარი სიცუდე კი ის არის, რომ ამ „კავშირის“ ავტორებს სჩანს არ გაუთვალისწინებიათ მათ მიერ დაწყებული საქმის შედეგები საქართველოსა და ემიგრაციისათვის და თავის პირად ზრახვებსა და გრძნობებს აპყოლიან.

საქართველოს ქართველ თავად-აზნაურობის, სწორედ, დიდი ღირსება და ღირებულება იმაში მდგომარეობდა, რომ მისი საზოგადოებრივი მიზნები მუდამ შორს იდგნენ ყოველგვარ პირადულ ზრახვებისა და სარგებლობისაგან... ძველი დროიდან ყოველი კეთილშობილი ქართველი ადამიანი იმასა სცდილობდა, რომ თავისი გვარიშვილობა მამულიშვილურ საქმითა დაემტკიცებინა. მას მუდამ წინ უძღოდა შოთა რუსთაველის მკვეთრი ნათქვამი :

„ათასად გვარი დაფასდა,
 ათი ათასად ზრდილობა,
 თუ კაცი თითონ არ ვარგა,
 ცუდია გვარიშვილობა“.

მართლაც სად ვაგონილა, მით უფრო ჩვენს დროში, რომ კაი კაცობა, მამა-პაპურ კაი გვარიშვილობის ფირმით მტკიცდებოდეს... თუ ამ „გვარიშვილურ“ ქართველ ჯგუფს სწყურია მოქმედება და ქვეყნისათვის სარგებლობის მოტანა, ნუ ეფარება მისათვის მიუწდომელ და დიდ საერთო სახელსა... თავისი კაი გვარიშვილობა თავისავე გვარიან საქმიანობით გაიტანოს... ამას ვერავინ დაუშლის მათ, თუ ამის წყურვილი აქვთ, ხოლო რაც მათ დაუწყიათ, ეს მხოლოდ მანება და საზიანო და ასეთი მუშაობა შეჩერებული უნდა იქმნას.

დ. ვაჩნაძე.

ალექსი მდივნის დაქორწინება

22 ივნისს პარიზში გადახდილ იქმნა იშვიათის ზემით ჩვენი თანამემამულის ალექსი მდივნის ბარბარა ჰატენთან დაქორწინება. ალექსი მდივანი უმცროსი ცაყია განსვენებული გენერალ ზაქარია მდივნის, რომელიც წინეთ საქართველოს სამხედრო მინისტრის მოადგილის და სხ. მაღალ თანამდებობებს ასრულებდა. ხოლო ბარბარა ჰატენი ვახლავთ ფრიად მშვენიერი ამერიკელი ასული. ამასთანავე ბარბარა ჰატენი სიმდიდრითაც ისევე უხვად არის დაჯილდოვებული, როგორც სილამაზით. ეს ახალგაზრდა ქალი უმდიდრეს საპატარძლოთ ითვლებოდა უმდიდრეს ამერიკაში. ვასაგებია, რომ იმის ხელის მადიებელთა რიცხვი მცირე არ იქნებოდა და მართლაც ასეთების რაოდენობა ძალზე მრავალი იყო მსოფლიოს ყველა კუთხის წარჩინებულ წრეებში. ამით აიხსნება, რომ ამ ამბავზე ძლიერ ბევრი იწერე-

ბოდა ევროპის და ამერიკის პრესაში. ადვილი არ იყო ჩვენი თანამემამულის მდგომარეობა ასეთი კოალიციის პირის-პირ. მაგრამ მას არა მარტო გრძნობები და გატაცება აღმოაჩნდა ძლიერი, არამედ ნებისყოფა და მხნეობაც და ეს ბრძოლა რამოდენიმე წელიწადი გრძელდებოდა და ის კიდევ დიდ ხანს გასტანდა, რომ არ მომხდარიყო იმის მსგავსი, რაც მსოფლიო ომის დროს მოხდა. მაშინ ამერიკის ომში ჩარევამ გადასწყვიტა მსოფლიო ომის ბედი და ეხლაც ამერიკელი ასულის მიერ ნეიტრალიტეტის დარღვევამ და ახდილად ქართველის მხარეზე გამოსვლამ დასრულება მისცა ამ ახალ მსოფლიო გართულებას.

სიყვარულის გამარჯვება კარგი რამ ამბავია საზოგადოთ, მაგრამ

ამის გარდა ასეთი ოჯახის შემატებას თვით დიდი და ძლიერი ერებიც მიიჩნევდნენ სასურველად და სასარგებლოდ. უნდა ვიკონიოთ იმედი, რომ ეს ახალი ქართული ოჯახი შეჰმატებს ჩვენს ეროვნულს ოჯახს ახალს ძალას და ახალს სიმაგრეს.

ქართველთა კოლონიები

26 მაისი. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების მეცამეტე წლის თავზედ პარიზის ქართველთა კოლონიის გამგეობამ გამართა სადღესასწაულო საღამო, რომელსაც დიდძალი ქართველობა და მოწვეული უცხოელები და კავკასიელები დაესწრნენ. საღამო გაიხსნა ეროვნული ჰიმნით, რის შემდეგ კოლონიის თავმჯდომარემ ბ. გიორგი ჟურულმა გონიერი და მგრძნობიარე სიტყვით მიმართა, ფრანგულსა და ქართულს ენაზე, დამსწრე საზოგადოებას: ბ. ჟურულის სიტყვა იყო გამამხნეებელი და იმედიანი.

შემდეგ მოკლე მოხსენება გააკეთა ფრანგულს ენაზედ საქართველოსა და კავკასიის შესახებ ბ. მ. მუსხელიშვილმა. სიტყვა წარმოსთქვა 26 მაისის შესახებ გამგეობის წევრმა ბ. ბიქ. ნოზაძემ. ამით დასრულდა საღამოს პირველი ნაწილი. საღამოს მეორე ნაწილი გაიხსნა ახალგაზრდა პოეტი ყიფიანის ლექსებით, რომელიც მხურვალე ტაშით დააჯილდოვა საზოგადოებამ. რამოდენიმე ქართული სიმღერა ჩინებულათ შეასრულა მომღერალმა ბ-მა ნანობაშვილმა, რომელიც მხურვალე ტაშით იქმნა დაჯილდოვებული.

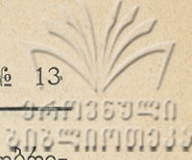
შემდეგ გაიმართა ქართული ცეკვა-თამაში, რომელსაც მოჰყვა ევროპიული ცეკვა.

საზოგადოება დიდად ნასიამოვნები დაიშალა შუალამისას.

ბ. გ. ჟურულის სიტყვა წარმოთქმული 26 მაისის დღესასწაულზე.
 ძვირფასნო თანამემამულენო!

მოვილოცავთ 26 მაისის ბრწყინვალე დღეს,—სიმბოლოს საქართველოს ათასწლოვანი ისტორიის არსისას. ქართველი ერის თავისუფალი ბუნების, მისი დამოუკიდებლობისადმი მისწრაფების გამომხატველს.

თქვენთან ერთად ამ საზეიმო თარიღს ვულოცავთ ჩვენს მშობელ ერსა და ესოდენ დატანჯულ ჩვენს სამშობლოს! ამაყს და მარად მოუდრეკელ ქართველ ერს და კვლავ მთლიანს, მონობაშიც სულიერად თავისუფალ საქართველოს: **შეუბოვარს** თვით უსაშინელეს განცდების წლებში, **ერთიანს** და **ერთსულოვანს** მიუხედავად მტრისაგან ხმარებულ ზომებისა, მის დასაშლელად და დასამხობათ. სწორედ დიდე-

ბული სანახაობა იშლება ჩვენსა და, თუ დანახვას, მთლად კაცობრივობის წინაშე, იმ შეუნელებელი ბრძოლის ხილვით, რომელსაც გამუდმებით აწარმოებს პატარა საქართველო, უხეში ძალის მატარებლის, თიხის ფეხებზედ შემდგარ გოლიათის, ჩვენი ქვეყნის დამპყრობლის დასაცემად და გასაძევებლად.

ჩვენ ქართველებმა ვიცით, რომ ეს ბრძოლა მტრის სამარცხვინო დამარცხებით დასრულდება და საქართველო კვლავ მოიპოვებს დიკარგულ დამოუკიდებლობას!

ასე მოხდება, რადგან ჩვენი ერის ბრძოლა უცხოელ უღლის გადასაგდებათ, არის სამკვიდრო-სასიცოცხლო შეტაკება დიად მორალის, — ქვემძრომ უხნობასთან, თავისუფლების ბრწყინვალე იდეალის, კაცთა მოძულე არარობასთან...

ქართველნო ლტოლვილნო! სასოებით გადავავლოთ, ამ სიშორიდან, თვალნი ჩვენს ამღზრდელს ერს; მისი მაგალითით ვავძლიერდეთ სულით და ავმაღლდეთ ზნეობით! გულდადებით მოვისმინოთ მისი რჩევა-დარიგებანი ჩვენდამი მომართულნი.

ჩვენ ამა თუ იმ რეჟიმისათვის კი არ ვიბრძვითო, ყველას გასაგონათ განაცხადეს ჩვენმა გმირებმა, ამას მეორე ხარისხიანი მნიშვნელობა აქვსო, არამედ ვებრძვით უცხოელ მტერს, რომელმაც საქართველოს ვერაგულათ წაართვა დამოუკიდებლობაო. ეს ხმა საქართველოს ყველას გვავალებს: დავივიწყოთ ჩვენცა ის რაც მეორე ხარისხიანია და ვაერთიანებულის ძალებით, ჯგუფური დანაწილების, ამ ხანათ, უკუგდებით, დავრაზმდეთი და შევეერთდეთ იმ დიდებულ დღის მოლოდინში, როდესაც ჩვენი სამშობლო მოგვიწოდებს და მოითხოვს ჩვენგან იქ მსხვერპლის შეწირვას, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენათ!

გაუმარჯოს ქართველთ ერთობას!

გაუმარჯოს განთავისუფლებულ და დამოუკიდებელ საქართველოს

კარლო ჩხეიძის საფლავზედ. იენისის 18-ს, ქართველთა კოლონიის გამგეობამ დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის კ. ჩხეიძის გარდაცვალების წლისთავის აღსანიშნავად გამართა სამოქალაქო პანაშვიდი. მიუხედავად ავი ამინდისა, პანაშვიდს მრავალი ქართველობა დაესწრო. მგრძნობიარე სიტყვა წარმოსთქვა დამფუძნებელი კრების წევრმა ბ. ვლ. მგელაძემ.

ეროვნული გმირის საფლავზედ. კვირას იენისის 26-ს, ქართველთა კოლონიის გამგეობის თაოსნობით გადახდილ იქმნა ეროვნული გმირის ქაქუცა ჩოლოყაშვილის საფლავზედ საეკლესიო პანაშვიდი, მისი გარდაცვალების დღის აღსანიშნავად. სიტყვა წარმოთქვა ბ. ფრ. წულუკიძემ. პანაშვიდს ხალხი მრავალად დაესწრო.

დ. ხელაძისა და ამხანაგობის სტამბა. ამა წლის მაისის 30-ს მოხდა ფრანგულ-კავკასიური სტამბის ოფიციალური გახსნა. დაესწრნენ საქართველოს მთავრობის, პოლიტიკური პარტიებისა და კავკასიის დანარჩენ ერთა პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლები. სიტყვები წარმოსთქვეს: მთავრობის თავმჯდომარემ ბ. ნ. ჟორდანიამ. ბბ. ხატისოვმა, დ. ვაჩნაძემ, კოსენკომ და სხ. სტამბა მოთავსებულია ფრიად ვრცელ შენობაში (50, rue Faubourg de Temple), აქვს თანამედროვე ტექნიკური მანქანები; ასოები ფრანგული, ქართული, სომხური, რუსული და სხ. განზრახულია ამ სტამბაში თავის მოყრა ქართული და კავკასიური ყველა გამოცემების. ბ. დავით ხელაძეს ემიგრაციაში არა ერთი კულტურული საქმე გაუკეთებია. ჩვენ უსურვებთ მის ახლად წამოწყებულ საქმეს წინსვლასა და წარჩინებას.

ერთა ლიგისათვის საერთაშორისო კავშირის ქართული საზოგადოება. შესდგა ერთა ლიგისათვის საერთაშორისო კავშირის ქართული საზოგადოება, რომლის თევმჯდომარეთ არჩეულ იქმნა საგარეო საქმეთა მინისტრი ბ. ევგენი გეგეჭკორი; გამგეობის წევრებად დამფუძნებელი კრების წევრნი: ბბ. გ. გვაზავა, ალ. ასათიანი, ი. გობეჩია და ბ. ხ. შავიშვილი.

ეს ქართული საზოგადოება შედის საერთაშორისო კავშირში, რომელშიაც თავს იყრიან ერთა ლიგაში შემავალი ყველა სახელმწიფოს პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწენი. საერთაშორისო კავშირი მართავს სისტემატიურად კონგრესებს, რომელზედაც საქართველოს წარმომადგენლები მონაწილეობას დაბუღობენ თანასწორის უფლებით. აქედან ცხადია ამ საზოგადოების მნიშვნელობა საქართველოსათვის.

ბ. გ. გვაზავას მოხსენება. ამ საზოგადოების პირველ სხდომაზედ, რომელიც თავმჯდომარის ბ. ევ. გეგეჭკორის სიტყვით გაიხსნა ბ. გ. გვაზავამ, წაიკითხა მოხსენება: „საქართველო და ერთა ლიგა“. მოხსენების შემდეგ გამართულ აზრთა გაზიარებაში მონაწილეობა მიიღეს ბბ. თ. დადიანმა, ალ. ასათიანმა, დ. ვაჩნაძემ, გ. კერესელიძემ, ელ. პატარიძემ, კ. ქავთარაძემ და მანველიშვილმა.

ბ. კ. გვარჯალაძის მოხსენება. ერთა ლიგისათვის ქართული საზოგადოების კრებაზედ ივნისის 11-ს, ბ. კ. გვარჯალაძემ წაიკითხა მოხსენება: „საქართველოს საკითხი, ერთა ლიგა და ინტერნაციონალი“. მოხსენების შემდეგ გამართულ აზრთა გაზიარებაში მონაწილეობა მიიღეს: ბბ. რ. ვაბაშვილმა, ალ. ასათიანმა, გ. კერესელიძემ, შ. ამირეჯიბმა, დ. ვაჩნაძემ, ვ. მაჩაბელმა, პ. სარჯველაძემ და სხ. აზრის გამოთქმის მსურველთა სიმრავლისა და უდროობის გამო, კრების გაგრძელება გადაიდო ივლისის 2-სათვის.

2 ივლისის კრებაზედ კამათში მონაწილეობა მიიღეს ბბ. გ. კერესელიძემ, რ. ვაბაშვილმა, შ. ამირეჯიბმა, ი. ცინცაძემ, პრ. ინჭკირ-

ველმა, ევ.გეგეჭკორმა, ელ. პატარიძემ და ს. მენაღარიშვილმა. დაბოლოს საპასუხო სიტყვა წარმოსთქვა მომხსენებელმა ბ. გვარჯალაძემ.

ქართველ ყოფილ მეომართა კავშირი. საზოგადოებას უკვე მოეხსენება საფრანგეთში მყოფ ქართველ ყოფილ მეომართა კავშირის დაარსების შესახებ. კავშირის გამგეობას თავმჯდომარეობს კოლონელი ცხაკაია; გამგეობის წევრებია: მაიორი ანანიაშვილი, მაიორი ზალდასტანიშვილი, მაიორი კვიციანიშვილი, ლეიტენანტი მ. დადიანი, და ყოფილი იუნკერა შ. ნიკოლაძე. სარევიზიო კომისიის წევრებია: მაიორი ფრ. წულუკიძე, ექიმი კ. ხოჭოლავა და ლეიტენანტი ს. გოგიბერიძე. კავშირში ირიცხება 61 ყოფილი მეომარი. კავშირის წესდება დამტკიცებულ იქმნა საფრანგეთის მთავრობის მიერ.

კავშირი მიღებულ იქმნა საფრანგეთის ყოფილ მეომართა ეროვნულ კავშირში (Fédération Nationale des Associations de Mutilés, Victimes de Guerre et d'Anciens Combattants).

18 ივნისის კრებაზედ კავშირის წევრებს დაურიგეს საწევრო ბარათები— Carte de Combattant.

საფრანგეთის ყოფილ მეომართა მე-16-ე კონგრესი. ივლისის 8 და 10 Salins les Bains-ში (შვეიცარიის საზღვარზედ) შესდგა ფრანგ ყოფილ მეომართა ეროვნული გაერთიანებული კავშირის მე-16-ე კონგრესი. ქართველ მხედართა კავშირმა მიიღო კონგრესზედ მიწვევის ბარათი. კავშირის გამგეობამ კონგრესზედ გაგზავნა ბ. ილ. დაღეშკელიანი, რომელმაც კონგრესზედ წარადგინა და დამსწრეთა შორის დაარიგა მემორანდუმი, რომელშიაც აღნიშნული იყო ქართველი ერის ღღევანდელი მდგომარეობა, მისი ბრძოლა თავისუფლებისათვის და მოწოდება მორალურა დახმარებისათვის. კონგრესზედ დამსწრენი დიდის ყურადღებითა და სიმპატიით შეხვდნენ ამ მემორანდიუმს. კონგრესზედ წარდგენილ იქმნა ქართული დროშა.

სოფოს ქართველთა ასოციაცია

26 მაისის ღღესასწაული სოფოში.

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების ღღე—26 მაისი წელს არაჩვეულებრივი ზემოთ იქმნა გადახდილი სოფოს ქართველთა ასოციაციის მიერ. ამ ღღესასწაულს შეუკავშირდა ჩვენს საკუთარს მიწაზე ახლად აშენებული სახლის გახსნის ღღეც. ამდენხანს ჩვენს ასოციაციას არ მოეპოვებოდა შესაფერისი შენობა—სასადილოსა, ბიბლიოთეკის და საერთო კრებისათვის. ეხლა, ნაცვლად იმ ქოხისა, რომელშიდაც მოთავსებული იყო რესტორანი, აგებულია

ლამაზი სახლი, რომელშიაც მოთავსებულია ყველა ეს ჩვენი დღევანდელი სტუდენტები. ამერიიდან მთელი ეს უძრავი-მოძრავი ქონება, ასოციაციის ერთ-ერთ საერთო კრების დადგენილებით, ეკუთვნის მომავალ თავისუფალ საქართველოს რესპუბლიკას.

ზეიმი დაიწყო ბანკეტით და დამთავრდა საერთო სადილით. ზეიმს დაესწრენ უკლებლივ ყველა აქ მცხოვრები ქართველები. მოწვეულნი იყვნენ აგრეთვე ფრანგი სტუმრებიც: სოშოს მერი, პეჟოს დაწესებულებათა და ადგილობრივ პრესის წარმომადგენელი. ბანკეტი გახსნა ასოციაციის თავმჯდომარემ ბ. ლ. ბაქრაძემ. მიესალმა დამსწრე სტუმრებს და განუმარტა მათ ამ ჩვენი ეროვნული დღესასწაულის მნიშვნელობა, მოკლეთ შეეხო ჩვენი დამოუკიდებლობის გამოცხადების ისტორიას და შემდეგ ბოლშევიკურ რუსეთის მიერ საქართველოს დამოუკიდებლობის მოსპობას. გააცნო მათ აგრეთვე ბოლშევიკური რეჟიმის საშინელებანი, ქართველი ხალხის ბრძოლა თავისუფლებისათვის და ის მძიმე პირობები რომელშიაც უხდება აქ გადმოხვეწილ ქართველობას ცხოვრება, „მაგრამ როგორც აქ მყოფნი, ისე იქ, საქართველოში დარჩენილნი გულგაუტეხელად და მომავლის იმედით აღფრთოვანებულნი იბრძვიან საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენათ და მხოლოდ, როცა ეს იდეა ჩვენი ქვეყნის თავისუფლების სრულიად გაიმარჯვებს, მაშინ ჩვენი სიყვარული და სიმპატიები უფრო მეტი იქნება საფრანგეთის კეთილშობილ ერისადმი, რომელმაც დიდი სამსახური გაუწია წარსულში ყველა ჩაგრულ ერებს და ეხლაც მედგრად იცავს ამ ტრადიციებს. გაუმარჯოს საფრანგეთს და თავისუფალ საქართველოს“; ასე დამთავრა თავის სიტყვა ბ. ბაქრაძემ, და პირველი ჭიქა შესმული იქმნა საფრანგეთის და საქართველოს სადღეგრძელოდ. გუნდმა ბ. შ. შენგელიას ლოტბარობით იმღერა ეროვნული ჰიმნი. შემდეგ მეტად თავაზიანად მოგვესალმენ სოშოს მერი და პეჟოს სახლის წარმომადგენელი და აღუთქვეს ყოველგვარი დახმარება როგორც ასოციაციას, ისე მის წევრებს. ბანკეტის გათავებისას მხურვალე პატრიოტული სიტყვა სთქვა ყველას დავალებით ბ. ვლასა მველაძემ, რომლის მჭექარე ხმამ დიდი აღფრთოვანება შექმნა და ის მქუხარე ტაშით იქნა დაჯილდოვებული.

შემდეგ დადებულ იქნა ყვავილების გვირგვინი სამშობლოსათვის თავდადებულთა ძეგლზე ქართველთა ასოციაციის სახელით.

ასევე მწყობრად და უნაკლოდ იქნა ჩატარებული საერთო სადილიც. განსაკუთრებით კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა ფრანგ სტუმრებზე და აღტაცება გამოიწვია ქართულმა ხალხურმა სიმღერებმა და ცეკვამ. ლექსები წარმოსთქვეს ქართულ და ფრანგულ ენებზე. ზინა შავდიას ასულმა და თეიმურ აბდუშელომა, მეტად მოხდენილად და ლაზათიანად იცეკვა ქეთო ჭიაბრიშვილის ასულმა. ყველა დიდი ნასიამოვნები დაიშალა საღამოს 6 საათზე.

ამ ჩვენს დღესასწაულს ადგილობრივმა პრესამ ყურადღება მიაქცია და მას გულთბილი და თანაგრძნობის წერილები უძღვნეს.

სევერიანე.

სოშოს ქართველთა ასოციაციის წევრთა წლიური საზოგადო კრება.

ქ. სოშოში 2 ივლისს შესდგა ქართველთა ასოციაციის წევრთა წლიური საზოგადო კრება, ბ. მ. ბარამიძის თავმჯდომარეობით. ასოციაციის გამგეობის მოქმედების შესახებ მოხსენება გააკეთა ასოციაციის თავმჯდომარემ ბ. ვლ. ბაქრაძემ. აგრეთვე მოხსენებულ იქნა მოხსენებანი სარევიზიო კომისიის თავმჯდომარის ავ. ურუშაძის და საზოგადოების ხაზინადარის კვ. ჟღენტის.

გამოიჩვენა, რომ გასული საანგარიშო წლის განმავლობაში საზოგადოების მუშაობა იყო დამაკმაყოფილებელი და ფრიად ნაყოფიერი, რაც გამოიხატა იმ ვალების გასტუმრებაში, რომელიც გამოწვეული იყო ასოციაციის მიერ უძრავ - მოძრავი ქონების შეძენით და ძველი შენობის გადაკეთებით და ახალის აგებით, ბიბლიოთეკის მოწყობით და 26 მაისის გამართვით.

საერთო კრებამ ერთხმად დაამტკიცა ასოციაციის წლიური ანგარიში. დასასრულ მოხდა ახალი გამგეობის და სარევიზიო კომისის არჩევნები. გამგეობის თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა ბ. ვლ. ბაქრაძე. წევრებად: კვ. ჟღენტი, მიხ. ნატაშვილი, შ. ქურიძე და ზ. წუწავალი წყაროა მისი რესტორანი, რომლის გამგეა ვ. ჩხიკვიშვილი, რაქაძე; კანდიდატათ მელ. ჟღენტი.

დასასრულ აღსანიშნავია: ასოციაციის ერთად - ერთი შემოსავალი წყაროა მისი რესტორანი, რომლის გამგეა ვ. ჩიკვიშვილი, რომელიც პირნათლად ასრულებს თავის მოვალეობას, ამის გამო მას მადლობის მეტი არა ეთქმის რა.

ბიბლიოთეკის მოვლა - პატრონობა დაევალა ბ. მიხ. ნატაშვილს. ჩვენ ღრმად ვართ დარწმუნებული, რომ ყოველი ქართველი მას დახმარებას აღმოუჩენს ამ საქმეში ქართველ გამომცემლებს და ავტორებს კი ვსთხოვთ ნუ დაიშურებენ თავიანთ გამოცემათა თითო ეგზეპლიარს საფრანგეთში ამ ერთად - ერთ ქართული სამკითხველო-სათვის

ს.

პ რ მ ს ა .

კავკასიური პრობლემის გარშემო.

დამნაკციუტუნის პარტიის ყოველ-დღიურ გაზეთ „არაჩ“-ში ამა წლის 27 ივნის დაბეჭდილია სომხის ჟურნალისტის ბ-ნ აშოტ არწრუნის საყურადღებო წერილი კავკასიურ საკითხზე. იგი თავის წერილში არჩევს ბ. დ. ვაჩნაძის წიგნს „კავკასიურ პრობლემას“ და გზა და

გზა გამოსტყვამს საგულისხმო აზრებს, რომელნიც მოგყვას ამ მოკლებლივ.

თავიდანვე ბ-ნი არწრუნი სომხის მკითხველებს გადუშლის ამ წიგნის შინაარს გასაცნობად და თავის მხრივ დასძენს:

„ყველაზე საგულისხმო ნაწილი ბ. დ. ვაჩნაძის წიგნისა—მესამე თავია, სადაც იგი ცდილობს გაარკვიოს კავკასიური საკითხი. როგორც ზევით აღვნიშნე ავტორი არის ერთი უმხურვალესთაგანი პროპაგანდისტი კავკასიის ერების კავშირისა. იგი სთვლის მას არამც თუ აუცილებელ საჭიროებად, არამედ ღრმად სწამს მისი განხორციელების შესაძლებლობაც. მისი აზრით, კავკასიის გაერთიანებას დღეს ხელს ვეღარ შეუშლიან—ვერც ენების, ვერც სარწმუნოების და ვერც ეროვნულ ჩამომავლობის განსხვავებანი, რადგანაც დიდის ხნის საერთო ცხოვრებამ, საერთო ზნე-ჩვეულებებმა, ერთმანეთზე კულტურულმა გავლენამ, ცოტად თუ ბევრად გააშალაშინეს მაჟ შორის არსებული სხვა და სხვაობანი. მეორეს მხრივ კი დღეს მათ ახლოვებს მრავალი საერთო და მთავარი, სახელდობრ: საერთო ძლიერი ეკონომიური ბაზა და საერთო პოლიტიკური ინტერესები, რომელნიც უშლიან კავკასიურ ერებს ფართე საერთო სასარგებლო პერსპექტივებს.

კავკასიური ერთობა ბ-ნ ვაჩნაძეს წარმოუდგენია კავკასიის კონფედერაციის სახით და კავკასიურ პრობლემის გადასაწყვეტად ამ ფორმას ბ-ნი ვაჩნაძე მის საუკეთესო ჩარჩოდა სთვლის.

რასაკვირველია ქართველ მოღვაწის ამ დასკვნებს შეიძლება შეეკამათონ, მაგრამ მაინც ვერ უარყოფენ მის კეთილ ნებისყოფას ამ საკითხის გადაწყვეტაში. მართალია მის ზოგი ერთ საბუთებს აკლია სისრულე ან სისწორე, მაგრამ დღის სინათლესავით ნათელია, რომ თავის წიგნში იგი მრავალმხრივ სცდილობს დაამტკიცოს, რომ კავკასიის ერები, გარეშე გულწრფელ და გონიერ შეერთებისა, ვერასოდეს ვერ მოახერხებენ ვერც განთავისუფლებას უცხო უღლისაგან, ვერც თავდაცვას გარეშე მტრისაგან.

ბ. დ. ვაჩნაძის მიერ აღძრულ საკითხებისა.

ჩვენ მოვალენი ვართ მეტად გულდასმით დავიწყოთ შესწავლა როცა ვკითხულობ ბ-ნ ვაჩნაძის წიგნს—განაგრძობს ბ-ნი არწრუნი—ზედ-მეტად ვრწმუნდები, რამდენად ჩვენ, კავკასიელი ხალხები ნაკლებად ვართ გაცნობილნი ერთმანეთის წარსულ ისტორიას და თანამედროვე ცხოვრებას. ჩვენი სომხის ახალგაზრდობამ დღეს უფრო მეტი იცის პარაგვაიზე ვიდრე საქართველოზე, აზერბაიჯანზე ან დაღესტანზე. თუ გნებავთ ამასვე უნდა მიეწეროს ბ-ნ ვაჩნაძის წიგნში შეპარებული შეცდომანიც და გამოკლებული მნიშვნელოვანი საბუთებიც. მაგალითად იმ ნაწილში, სადაც ბ-ნი ვაჩნაძე მოგვითხრობს ქართველ-სომეხთა ისტორიულად მეგობრულ განწყობილების ამბებს. უკანასკნელ საუკუნეების მათი განმანთავისუფლებელი

შობიარობის აღწერაში მას გამოუტოვებია ერთი დიდი ამბავი სომხების ბრძოლისა დავით-ბეგის მეთაურობით (მე-XVIII-ე საუკუნის დასაწყისში). ეს ბრძოლა ერთი საუკეთესო ფურცელთაგანია სომხის ისტორიისა. საერთოდ ცნობილია, რომ დავით-ბეგი ჩამოვიდა სიუნიკში საქართველოდან და ქართველების დახმარებით.

ბ-ნ ვაჩნაძეს არა აქვს სწორი ცნობები აგრეთვე თუ რა ხდება თანამედროვე სომხების ცხოვრების წიაღში. ეს იქიდანაა სჩანს, რომ ქართველ მოღვაწეს კავკასიურ სომხებში ოსმალეთის სომხების გადასახლების საქმე ბოლშევიკურ ინტრიგად ევლინება. რასაკვირველია ამაში ჩვენ, სომხები ვართ დამნაშავენი. დროზედ და მუდმივ თუ გავაცნობდით ჩვენს მეზობელ ქართველებს სომხის ცხოვრების სწინამდვილეს და განუმარტებდით, რომ ეს საკოლონიზაციო პოლიტიკა არის ჩვენი საქმე და არა ჩვენი მტრებისა-ბოლშევიკებისა, რომელსაც ჩვენ ვებრძვივით, მაშინ პატივცემული ქართველი მოღვაწე არ დაუშვებდა ასეთ შემცდარ აზრის გამოთქმას.

მაგრამ ყველაზე დიდი შეცდომათ ბ. დ. ვაჩნაძისა მე ვსთვლი იმ ადგილს წიგნისა, სადაც იგი ამბობს, რომ დიდი ომის დროს რუსეთმა ააჯანყა სომხები თურქების წინააღმდეგ და 1917 წელს კი, რევოლიუციურ რუსეთის ჯარმა დასტოვა ფრონტი, და მიატოვა სომხები ოსმალეთს შურისსაძიებლად და გააჟღეტინა მას მთელი ერი. მე მინდა ვიფიქრო, რომ ეს შეცდომა ბ-ნი ვაჩნაძისა არის შედეგი მისი გაუცნებლობისა ამ საკითხში, რადგანაც სომხების ჟღერა იყო წინასწარად მომზადებული და მოხდა რუსეთის რევოლიუციის დაწყების ორი წლის წინად—1915 წელში.

კავკასიის ერთა დამოკიდებულების საბოლოო სამართლიან გარკვევის და გაერთიანების საქმეში, ამ საკითხების სწორ გაშუქებას აქვს უდიდესი მნიშვნელობა. და თუ ყველაფერი ეს სწორად გამოირკვა და ამასთანავე გულწრფელია ბ. ვაჩნაძის მიერ ჩვენი დარწმუნება რომ „კავკასიის კონფედერაცია დაიცავს თანასწორად თავის ჩრდილოეთის და სამხრეთის საზღვრებს“-ო,—მაშინ ჩვენ ადვილათ შევთანხმდებით.

სარედაქციო კოლეგია.

La gérante : Suzanne Bertillon.

კელაქციისაგან.

ამიერიდან ჩვენი ჟურნალი „სამშობლო“ გამოვა ყოველ ორ თვე-ში სისტემატიურად. რედაქცია მოთავსებულია: Typographie Franco-Caucasienne, 50, Faubourg du Temple, Paris XI.

ყოველი დასაბეჭდი მასალა უნდა გადმოიგზავნოს ამ მისამართით ელ. პატარიძის სახელობაზედ. მისგანვე შეიძლება ჟურნალის გამოწერაც.

	საფრანგეთში.	უცხოეთში.
ჟურნალის თითოეული №-რი ღირს	3 ფრ.	4 ფრ.
6 თვით გამოწერა	8 ფრ.	10 ფრ.
1 წლით —	15 ფრ.	20 ფრ.

TYPOGRAPHIE
FRANCO-CAUCASIENNE
50, FAUBOURG DU TEMPLE
PARIS XI